

כאמרתו קרן יו"ר... (מאמר קצר על חשיבות הקריאה)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז
מיסודה של עמותת "משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 390

הוצאת ע"י כנס הנה"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

בס"ד, כד' אדר ב' התשע"א. מסכת מנחות דף כא – דף כז

מבוארת בטהרת הקודש. ועיין לקמן אות ט.

(א) גמ', שם. כתב הרשב"א (חולין קיא.), בשם איכא מאן דאמר, דהיינו דאינו לוקה, אבל לא איכא, מידי דהוי אחצי שיעור. ובשגת אריה (החדשות סימן טז) תמה על דבריו דכיון דאינו דם לענין עונש, מאי טעמא יחשב דם לענין לאו.

(ז) גמ', מהו דתימא מישדא בה משהו למצוה בעלמא. ואף דאמרין להלן דבעינן ליתן עליו מלח ולהפכו וליתן מלח על הצד השני, וכתבו התוס' בד"ה דם שהשיעור הוא כדי שלא יהיה נאכל מחמת מלחו. יש לומר דהיינו דווקא לכתחילה. אי נמי, כתבו כן דווקא לבתר דממעטינן דדם אינו טעון מלח.

(ח) [רש"י ד"ה דם שבישלו, בין דחולין ובין דקדשים. לכאורה צריך עיון מדברי רש"י אלו על מה שכתב הריטב"א (חולין קט.), דדעת רש"י דדווקא דם דקדשים שבישלו אינו עובר עליו, אבל דם חולין שבישלו עובר עליו. (ח.ו.י.).]

(ט) בא"ד, דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה [דהיינו דחזינן לה מהא דסמכה התורה לאיסורו "ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר" (ויקרא יז, יא)] ומשבישלו נפק מתורת דם וכו'. וביאר הקרן אורה, דהיינו בגוונא דקפה על ידי האור דלא הדר לברייתו, וכדמסקינן להלן בסוגיין, דמאי דשנינו דהאוכל דם שקפה חייב, איירי בדם שקפה על ידי חמה דהדר לברייתו, ואינו ראוי לכפרה, משום שאי אפשר לזורקו. [אמנם התוס' ד"ה כאן כתבו להדיא, דועירי דפטר בדם שבישלו, מיירי אפילו בצלול]. והוסיף, דצריך לומר דאף דם שמלחו דפטרין, איירינן בכהאי גוונא דמלחו עד שהקפחו. אמנם הטהרת הקודש כתב, דדם אינו יכול להתקשר אף אם מלחו בגוונא דהווי כרותח. וביאר, דעיקר טעמו מרישא דקרא דלעיל, "כי נפש הבשר בדם היא" דקישור הנפש לגוף נפעל על ידי הדם, וכשבישלו או מלחו תו אינו ראוי לקשר הנפש. וטעמא דתלי לה רש"י בהא דאינו ראוי לכפרה, משום דאתי ליישב, דכיון שנאסר היאך פקע איסורו ממנו. ומשום הכי ביאר, דאיסור דם מתלי תלי נמי בראוי לכפרה, ולענין כפרה וודאי דלא מהני מה שהיה ראוי מעיקרא לכפרה. ובאתוון דאורייתא (כלל ד אות ב) כתב, דכי היכי דחזינן לענין נסכים דיין מבושל פסול, וכן חזינן בכמה דוכתי דכוונת התורה לחי ולא למבושל, הוא הדין דאיסור דם דאמרה תורה, דוקא בחי ולא במבושל. וצריך עיון.

(י) בא"ד, שם. הקשה הטהרת הקודש, הא ילפינן מקרא בכריתות (כ): דחייב אף על אכילת דם חיה בהמה ועוף טמאים, והם אינם ראויים לכפרה. ותיריך על פי דברי הרמב"ן בפירוש התורה (ויקרא יז, יא) שכתב, שאסר לנו הדם מפני שנתנו לנו להיות על המזבח לכפר על נפשותינו, והוא חלק השם, כטעם החלב. והרחיקנו אף מדם החיה והעוף שלא נשגה בו, אף שלא עשה כן בחלב כי ניכר הוא. ואף שמשמעות דברי הרמב"ן דאינו הטעם האמיתי דדרשינן להאי קרא בתורת כהנים לענין אחר, מכל מקום להאי מאן דאמר דדם שבישלו פטור עליו, והיינו משום דבעי דם הראוי לזריקה, צריך לומר דדברי הרמב"ן נאמרו אליבא דאמת.

(יא) גמ', ורב יהודה דידיה אמר איברים שצלאן והעלן אין בהם משום לריח

דף כא ע"א (א) גמ', אפיק עצים ועייל נסכים. העיר הצאן קדשים, דהיינו אף אליבא דשמואל דאית ליה בזבחים (צא:): דהמתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי האישים, ואם כן גם לנסכים דבר אחר בא להם חובה, דשמואל איירי דווקא במתנדב נסכים בפני עצמן. אבל הכא איירינן בנסכים הבאים עם הזבח, דאין מזלפן על גבי האישים.

(ב) גמ', יצאו עצים שאין מקבלים טומאה. הקשה הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים פי"ד ה"ד), דאי מכעין הפרט דמנחה מרבינן דוקא דבר המקבל טומאה כוותה, אמאי לא נמעט נמי לבונה ממלח, דאף דמרבינן לה לטומאה מדכתיב "והבשר", היינו לאפסולי בעלמא ולא לקבלת טומאה, [וכדכתבו התוס' בד"ה יצאו גבי עצי מערכה]. ותיריך, דכיון דלבונה הקריבה עם המנחה ודאי טעונה מלח, דבכלל "כל קרבן מנחתך" היא, שפיר ילפינן מינה אף ללבונה הבאה בפני עצמה. ועיין במנחת אברהם (עמוד רפב) דהעיר, דבתורת כהנים מבואר דילפינן ללבונה מריבויא דקרא דכתיב "על כל קרבנך", וכיון דמהתם ילפינן הדר דינא דבעינן מקבל טומאה וכשאר הדברים הנלמדים מעל כל קרבנך. ועיין באות הבאה.

(ג) תוס' ד"ה יצאו, בתוה"ד, בעצי עצים [דעלמא] קאמר ולא בעצי המערכה. הקשה החזון איש (כג, ז), מה אכפת לן בהא דעצים דעלמא לא מקבלי טומאה, הא כיון דעצי המערכה מקבלים טומאה, לא דמו בכל צד למנחה. ועוד הקשה, דאי בתר עלמא אזלינן, הא לבונה וקטורת נמי אין מקבלים טומאה בעלמא אלא רק משום חיבת הקודש, ואמאי לא ממעטינן להו ממלח, כי היכי דממעטינן לעצים. וביאר, דכוונת התוס', דמאי דבעינן למעוטי עצים ממליחה, לא בעצי מערכה איירי, דפשיטא דלא בעו מלח דהא לאו קרבן נינהו, אלא בעצים דעלמא דנדבת יחיד איירי, דכיון דאמרין במעילה (יט): דאינם מתקדשים בכלי שרת קודם הקטרתן, חיבת הקודש נמי לית בהו ודינם כשאר עצים שאין מקבלים טומאה, ויש למעטם מכעין הפרט דמנחה. אבל לבונה וקטורת דנתקדשו בכלי שרת, כיון דמקבלי טומאה שפיר ילפינן להו מכעין הפרט דמנחה. [ויש להוסיף, דאף דלבסוף מקטיר מלח בכלי שרת, מכל מקום עיקר מצוות המלח היא מליחת האבר ולא הקטרתו על גבי המזבח. ויעיין לקמן אות כז מה שהובא מדברי המקדש דוד]. ועיין באות הבאה.

(ד) גמ', יצאו דם ויין שאין עולים לאישים. ולכאורה צריך עיון, דאי ממעטינן לדם מכעין הפרט, אמאי בעינן למיעוטיא ד"מעל מנחתך". (ח.ו.י) ויש לומר דהאי ברייתא לא סברה דדרשינן לסיפא דקרא ד"מעל מנחתך" להכי.

(ה) גמ', דם שבישלו אינו עובר עליו. פירש רש"י בד"ה דם שבישלו, דלא חייבה תורה אלא בדם הראוי לכפרה. ועיין לקמן אות ט' ביאר דבריו. אבל הר"ן (חולין מא. מדפי הרי"ף) כתב, דכיון שבישלו יפה נפיק מתורת דם, וכן דם שנמלח כיון דמליח כרותח הרי נשתנה ואין חייבין עליו. וכתב הקהילות יעקב (סימן יד), דצריך לומר דכיון דאיסור דם מתלי בהא דהווי דם הנפש, וכמבואר בקרא (ויקרא יז, א), ואף דבדם האיברים נמי איכא איסור, היינו משום דיכול להגיע לוורידין ויהיה דם הנפש. ואיכא למימר, דכיון דעל ידי בישול פקע מהדם היכולת להחיות נפש, אין בו איסור דם. ויסוד סברתו

שנסרך בבשר אפילו לח חוצץ. וכתב הכסף משנה, דהרמב"ם פירש, דנסרך היינו נסרך לבשר, והטעם משום דבכהאי גוונא קפיד עליה. אמנם הש"ך (יור"ד סימן קצח סק"ב) כתב, דמדברי רש"י בד"ה סריך משמע, דאין נפקא מינה במאי דסריך לבשר, אלא דכל שמתחיל קצת להתייבש, דינו כיבש דחוצץ.

כ) רש"י ד"ה לא סריך, שכשתולין בו אצבע נמשך והולך חוט ממנו. כתב הקרן אורה, דטעות סופר הוא ברש"י, וצריך לומר "לישנא אחרינא סריך כשתולין בו אצבע וכו'".

כא) גמ', תקריב כל שהוא תקריב מכל מקום. כתב רש"י בד"ה מכל שהוא, בין סדומית ובין אסתרוקנית. והרמב"ם (פ"ה מאיסורי מזבח הי"א) כתב, דאם מלח אפילו בגרגר אחד כשר. וכתב הכסף משנה, דכן פירש הרמב"ם לדרשת תקריב כל שהוא.

כב) גמ', תקריב ואפילו בשבת. הקשה המשנה למלך (פי"א משבת ה"ה), הא אין עיבוד באוכלין ואמאי בעינן קרא להתיר למלוח אפילו בשבת. ותירץ, דאתי קרא לעולה פסולה שעלתה על המזבח, דקיימא לן דאין מפשיטין את עורה ובעור שייך מעבד. ובשם הר"ר יעקב אלפאנדרי תירץ, דאתי לקרבן מוסף דעולה כולו כליל ואין בו אכילת אדם, ומשום הכי לא חשיב "עיבוד אוכלין". ועיין עוד בקרן אורה ועולת שלמה שהאריכו.

כג) תוס' ד"ה יתן בו, היינו דלא חזי לאכילה בלא הדחה וכו'. כתב הטהרת הקודש, דצריך להגיה בדבריהם איפכא, "דחזי לאכילה בלא הדחה". וכוונתם, דסגי במעט מלח לתקן המאכל כי היכי דהבינה מתקנת את האדם. והצאן קדשים כתב, דתיבות אלו שייכות לדיבור הקודם.

דף כא ע"ב

כד) גמ', שעל גבי הכבש ושבראשו של מזבח אין מועלין בו. כתב רש"י בד"ה שעל הכבש, דאיירי במלח שנפל כשמלחו את האיברים, ואין מועלין בו משום דאינו ראוי שוב למליחה. וכתב הקרן אורה, דנראה מדבריו, דבמלח שהיה מעיקרא בראש המזבח ועל הכבש שפיר אית ביה מעילה. ותמה, אם כן אמאי בעינן לילף מקרא דיש מעילה במלח שעל האבר, הא לא גרע ממלח שהיה מונח בראש המזבח ועל הכבש. וכתב, דמסתמית הרמב"ם (פ"ח ממעילה ה"ז) נראה, דמאי דאין מועלין אף על המלח שהיה מעיקרא על הכבש ובראש המזבח, ועלה מקשינן מאי קרא, ומשני דכתיב "והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה לה'", דמשמע דרק אחר המליחה חשיב עולה לה'. ועיין באות הבאה.

כה) גמ', שם. פירש רש"י בד"ה אין מועלין, דשוב אינו ראוי. וכתב בחידושי הגרי"ז, דלולי דבריו יש לומר, דהא דאין בו מעילה משום תנאי בית דין, דדווקא מה שעל העולה יש לו דין עולה, ומשום הכי אית ביה מעילה.

כו) רש"י ד"ה אין מועלין בו, לפי שאינו ראוי. ביאר המקדש דוד (סימן יג), דמלח שנפל מעל גבי האבר שוב אינו ראוי, משום דכבר נעשית מצוותו, דעיקר המצוה היא למלוח את האיברים, ואף דאכתי בעינן להקטירו, מכל מקום אין על המלח מצוות הקטרה. ועיין שם שהאריך להוכיח כן.

כז) גמ', מאי קראה וכו' והשליכו הכהנים עליהם מלח. משמע מכאן, דצורת המליחה שיתן המלח על האברים ולא להיפך שיתן האבר לתוך המלח. וכן אמרינן לעיל (בעמוד א) מביא האבר ונותן עליו מלח וכו'. אמנם גבי עוף תנן בזבחים (סד): "סופגו במלח", דהיינו שטובלו במלח. והיינו דאף דהמליחה מיקריא עבודה מדבעינן בזבחים (קטו): למעט מולח בחוץ מכתת, מכל מקום מה לי נותן הבשר למלח ומה לי נותן המלח עליו. הלכך גבי בהמה שהיא גדולה דרך נתינת המלח עליה, אבל גבי עוף דרך המליחה בנתינתו במלח. [(ג.א.).]

כח) גמ', בלשכת המלח ששם מולחין עורות קדשים. הקשה בחידושי הגרי"ז, הא עורות קדשים חולין גמורים הם, ואמאי שרי לעבדן שם.

כט) תוס' ד"ה בלשכת המלח, בתוה"ד, אלא כלומר משם היו נוטלין מלח למלוח עורות הקדשים בלשכת הפרוה. אמנם התוס' ישנים ביומא (יט) ד"ה לשכת כתבו, דלשכת הפרוה היא לשכת המלח השנויה בסוגיין, ואינה

ניחוח. ביאר הקרן אורה (על תוס' ד"ה דם שבישלו), דהא דהביאו הכא למימרא דר' יהודה, משום דחד טעמא אית להו, דאינם ראויים לכפרה. **יב) גמ', כאן שהקפה באור כאן שהקפה בחמה**. כתב החזון איש (כג, ח), דאם בישלו לדם אין נפקא מינה אם בישלו באור או בחמה, דהא אפילו מלחו אמרינן דהוי כדם שבישלו. ועיקר הכוונה דהכא איירי דנקרש מאיליו ללא חום, והא דאמר בחמה לאו דווקא הוא.

יג) גמ', אמר ליה הואיל ונדרחה ידחה. הקשה הקרן אורה, הא ר' יוחנן גופיה אית ליה לקמן (נד): דאין דיחוי אצל איסורים. ותירץ, דשאני הכא דבראוי להזאה תליא מילתא, וכיון דנדרחה מהזאה תו לא חזי, ואף לענין איסור אכילת דם לא חשיב דם. אי נמי, מאי דקאמר ר' יוחנן דאין דיחוי לאיסורים, היינו בחזור ונראה. אבל הכא איירי בעודו קפוי.

יד) גמ', כאן בחטאות החיצוניות וכו'. הקשה בחידושי הגרי"ז, אמאי נקט עיקר החילוק בין חטאות הפנימיות לחטאות החיצוניות לענין איסור אכילת דם, ולא נקט לעיקר הדין, דחטאות החיצוניות שרי ליתן המתנות אף מדם קרוש, ובחטאות הפנימיות בעינן דוקא דם דלא קרש. עוד הקשה, הא שנינו לעיל (ה). דהיו ממרסים את הדם כדי שלא יקרש, ומבואר דאף לענין זריקה בעינן דם שאינו קרוש. [אמנם עיין בקרן אורה שכתב, דהאי דינא לכתחילה, אבל בדיעבד אף אם לא מירס וקרש, כשר להזאה]. ותירץ בשם הגרי"ח, דוודאי דאף בדם חטאות החיצוניות בעינן שלא יקרש, ואם קרש אינו ראוי לזריקה, אלא דכיון דלא כתיב ביה "וטבל", ילפינן דאינו חסרון בגוף הדם, דהדם מצד עצמו כשר להזאה, אלא דבפועל אי אפשר לקיים בו דין הזאה, ומשום הכי לענין אכילה שפיר יש לחייבו.

טו) גמ', כאן בחטאות הפנימיות. הקשה בחידושי הגרי"ז, הא קודם שהוקדשו היה עליהם איסור דם אפילו בקרש, דהא ראוי לכפר בקדשים בחטאות החיצוניות, ועתה שהקדישו לשם חטאות הפנימיות, במה יפקע איסורו. וכתב, דשמא איירי אליבא דרבי דאמר דהאוכל דם הקדש חייב שתים, וסוגיין איירי מהאיסור הנוסף דיש עליו מחמת הקדש, דבחטאות הפנימיות לא משכחת לה.

טז) רש"י ד"ה כאן בחטאות החיצונות, הא דקתני הקפה את הדם בחמה. מבואר מדבריו דאילו הקפהו באור, רב חסדא מודה דאף בחטאות החיצונות אינו ראוי לכפרה. ויש להעיר, דלביאור הקרן אורה (לעיל אות ט) דטעם הדין דדם שבישלו אינו ראוי הוא משום שנקפה, מאי איכא בין דם שקפה בחמה לדם שקפה על ידי האור, הא כיון דבחטאות החיצונות אין קפידא בקפה, הוא הדין דשרי אפילו בקפה על ידי האור. (ח.ו.). וצריך לומר, דכיון דהתורה תלתה את איסור הדם בהא דראוי לכפרה בקדשים, בעינן דיהיה ראוי לכפרה בכל אופן, וכיון דדם שקפה אינו ראוי לחטאות הפנימיות, אין עליו איסור דם. והני מילי היכא דקפה על ידי האור דשוב לא הדר לברייתו. אבל קפה על ידי חמה, דשוב הדר לברייתו, יש לומר דראוי נמי לחטאות הפנימיות ושפיר חייבים עליו משום דם, ומאי דאמרינן הואיל ונדרחה ידחה, היינו דוקא בעודו קפוי וכמו שביאר הקרן אורה לעיל אות יג.]

יז) גמ', הלכך דם חמור שקרש. כתב רש"י בד"ה דם חמור, דאתי לאשמועינן דאף דאין קרבן בטמאים, אפילו הכי חייבים עליו. [ומשמע דרש"י לא גרס "קרש"]. והקשה השיטה מקובצת (אות ו), דהא דם בהמה טמאה ילפינן לה בהדיא מקראי. ומשום הכי ביאר, דרבנותא דקרש אתי לאשמועינן, דהוי אמינא דבעינן כנגדו ראוי לכפרה, וקרש דאף בטהורה אינו ראוי לית ליה תורת דם, קמשמע לן רב פפא דאף הכא סגי בהא דכנגדו ראוי בחטאות החיצונות. ועיין עוד בגליון הש"ס להגרע"א. ונליישב דעת רש"י יש לומר, דמהאי קרא גופא ילפינן דסגי בהא דכנגדו ראוי, ולא בעינן שהוא עצמו יהא ראוי לכפרה.

יח) גמ', הדם והריו הרבש והחלב יבשין חוצצין לחים אין חוצצים. כתבו התוס' בזבחים (עח): ד"ה דלי, דבדבר לח המים מחלחלים, ומשום הכי ליכא חציצה. והמרדכי בשבועות (סוף סימן תשמ"ח) כתב, דביבש חוצץ משום מקפידים עליו, מה שאין כן בלח.

יט) גמ', הא דסריך הא דלא סריך. כתב הרמב"ם (פ"ב ממקואות ה"ב), דדם

הדרגת היוזמי

מסכת מנחות דף כא - דף כב

כד אדר ב' - כה אדר ב' התשע"א

להקטרה. (א.ג.).

ג) **גמ'**, מה **מזבח משל ציבור**. ביאר הר"ש **משאנץ** (בפירושו לתורת כהנים, דיבורא דחובה פרשתא ד פרק ו), דהא אמרינן **בזבחים** (קטז:): דגבה דוד מכל שבת ושבת וקנה מקום המזבח. והחזון איש (או"ח קכו, ח ד"ה מיהו) ציין ל**כתובות** (קו): דמזבח הזהב היה בא ממותר נסכים, ומזבח העולה היה בא מקדשי בדק הבית. ואף דמשל יחידים היה, מכל מקום כבר מסרוהו לציבור וחשיב משל ציבור.

ד) **גמ'**, **שם**. ביאר ה**נתיבות הקודש**, דהילפותא ממזבח לאו משום היקש הוא, אלא דגילוי מילתא דהעצים והאש נמי מן המזבח נינהו, וכי היכי דמזבח משל ציבור, הוא הדין דאף הם משל ציבור. ונבזה יתיישב מה שהקשו התוס' **בזבחים** (ג) ד"ה **לא**, דכיון דעצים משל ציבור מהיקש ממזבח ילפינן לה, היכי סלקא דעתין **לעיל** (כא:): למילף מלח מעצים בבנין אב. אבל להמבאר ניחא, דלאו מהיקש ילפינן לה].

ה) **גמ'**, **אף עצים ואש משל ציבור**. לכאורה צריך ביאור, מה שהוזכר כאן אש, הא **בביצה** (לט). מבואר דאין בעלות בשלהבת. ואף לפי מה שכתב ה"ט"ו (ביורה דעה סימן קמב ס"ק ג) דשלהבת הדלוקה בעץ כולה כגחלת, מכל מקום כיון שהוא רק מחמת העץ הרי כבר ילפינן "עצים", וממילא הבעלות על האש כבעלות העצים, ואי אפשר שהעצים יהיו של ציבור והאש לא, כיון דאין בה בעלות מחמת עצמה. וצריך לומר דאף דאין בעלות על שלהבת בלא עצים, מכל מקום אין הבעלות על האש תלויה בבעלות על העצים, ואם הדליק אחד אש בעץ של חברו, האש של המדליק. ולהכי איצטרך למימר שתהיה האש משל ציבור, ולא שידליקנו אדם לצורך עצמו. ואין להוכיח מאשו משום ממונו דהאש של המדליק, דהא התם חייב גם על שלהבת בלא גחלת, ועל כרחך דהתם שאני. (א.ג.).

ו) **גמ'**, מה **מזבח שלא נשתמש בו הדיוט**. ביאר הר"ש **משאנץ** (בפירושו לתורת כהנים, דיבורא דחובה פרשתא ד פרק ד), דהיינו כדאמרינן **בתמיד** (פ"ג מ"ד) דהיו מביאים אבנים מקרקע בתולה.

ז) **גמ'**, **שם**. כתב **המגן אברהם** (או"ח סימן קמו סק"ה), דדווקא גבי מזבח אמרינן הכי, אבל בשאר כלי הקודש, כל ששינה צורתן שפיר דמי, דהא הכיור נעשה ממראות הצובאות דשימשו להדיוט.

ח) **גמ'**, **ואש שלא נשתמש בהם הדיוט**. לכאורה נראה להוכיח מכאן למאי דמסקינן **בברכות** (נג). דלא אמרינן גבי אש דהך דאיסורא אזל ליה והא אחרינא הוא וכאילו נולד עתה, דאם כן לא היה שייך פסול דנשתמש בו הדיוט. (א.ג.).

ט) **גמ'**, **איכא בינייהו חדתי**. כתב **הלחם משנה** (פ"ו מאיסורי מזבח ה"ב), דמהא דלא אמרו דאיכא בינייהו עצים דיחיד, מבואר דהא כולי עלמא מודו דדרשינן מה מזבח משל ציבור אף עצים משל ציבור, ורבי אלעזר בן שמוע בא להוסיף דבעינן נמי דלא נשתמש בו הדיוט. והיינו דפסק **הרמב"ם** (פ"ה מאיסורי מזבח ה"ג) כרבי אלעזר ברבי שמעון דעצים משל ציבור, וכן פסק (פ"ו מאיסורי מזבח ה"ב) כרבי אלעזר בן שמוע דבעינן עצים שלא השתמש בהם הדיוט. והא דילפינן תרוויהו מחד קרא, ביאר ה**נתיבות הקודש**, דהא דמשל ציבור לאו מהיקש ילפינן לה, אלא מגילוי מילתא דאף הם מחלק המזבח, ושפיר איכא למילף אף מהא דהוקשו למזבח. ועיין **לעיל** אות ד.

י) **גמ'**, **ועתיקי לא והכתיב ויאמר ארונה וכו'**. העיר **המלאכת יו"ט**, ד**בזבחים** (קטז:): איפליגו אביי ורבא אליבא דרבי אלעזר בן שמוע, האם אף בבמה בעינן שלא נשתמש בו הדיוט, או דלמא בבמה לא, ולא קשיא מידי מארונה.

יא) **רש"י ד"ה עיזא**, עז של ברזל נותנים עליו להכבידו. אמנם **רש"י בזבחים** (קטז:): ד"ה **עיזא** כתב, דהוא כמין עז של עץ שיש יתירות חדים. ונלכאורה נראה, דמה שפירש **רש"י** בסוגיין דעיזא הוא עז של ברזל, לאו פירושא דמוריגין הוא, דהא מבואר בהאי קרא דהמוריגין של עץ היו, אלא דעל הקרקוסא שהם המוריגין היו נותנין עז של ברזל להכבידו. (ח.ו.).

יב) **תוס' ד"ה ועצים**, ואם תאמר ולילף ממלח. כתב **הקרבן אורה**, דקושית התוס' אינה על המקשן דהקשה ועצים מנלן, דהא איהו קאי אברייתא **דלעיל** (כא:): דמשמע מינה דעצים פשיטא טפי דבעינן משל ציבור. אלא

לשכת המלח השנויה במתניתין דתמיד, דהיו נותנים בה את המלח לכל צרכי סעודה.

ל) **גמ'**, **אלא מאי לקרבנם לאכילת קרבנם**. כתב **רש"י בד"ה לאכילת קרבנם**, כלומר לאכילה המגיעה מחלקם מקרבן היחיד. והקשה **בחידושי הגרי"ז**, כיון דהשתא סבירא לן דהמלח לא ניתן לאכילה, מה לי קרבן יחיד ומה לי קרבן ציבור, הא אף בקרבן ציבור אינו ניתן לאכילה.

לא) **תוס' ד"ה חולין, בתוה"ד**, ופירש הקונטרס כלומר חוץ לעזרה וכו'. כוונתם לדברי **רש"י בתמורה** (כג). ד"ה **יאכלו**. אמנם **התוס' לקמן** (פ): ד"ה **וכי כתבו**, דכל האיסור בהכנסת חולין בעזרה הוא בדעביד בה כעין עבודה, אבל לצורך אכילה אין איסור.

לב) **גמ'**, **תלמוד לומר ברית מלח עולם וכו' אף כאן משל ציבור**. כתב **המקדש דוד** (סימן לה אות א), דדינא דמלח משל ציבור לאו לעיובא, דהא אי לאו תנאי בית דין הוי אמינא דהכהנים צריכים להביא מלח מביתם, ואי נימא דמעכב, איך יהני להביא מביתם. [אמנם עיין בלשון **הרמב"ם** (פ"ה מאיסורי מזבח ה"ג) דכתב דאין היחיד מביא מלח ועצים מביתו. ולכאורה משמעות דבריו דמעכב].

לג) **גמ'**, **לא נצרכה אלא לבן בוכרי**. העיר **השפת אמת**, דלכאורה אף לר' יוחנן בן זכאי דאמר דכל כהן שאינו שוקל חוטא, מכל מקום כיון דהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן ואינן שוקלין, הרי אין להם חלק במלח. וביאר, דכיון דאף הם בכלל השקלים, שפיר אתי להו חלק, כיון דכל השוקל אדעתא דציבור שוקל. ונלכאורה אף בלאו הכי ניחא, דהרי הכהנים לא נהגו כן מעולם אלא בדורו של ר' יוחנן בן זכאי].

לד) **גמ'**, **הואיל ועומר ושתי הלחם שלנו היאך נאכלים**. כתב **רש"י לקמן** (מו): ד"ה **שלנו הן**, דר' יוחנן בן זכאי דלא חש לה, סבר דקרא ד"כל מנחת כהן כליל תהיה" לא איירי אלא במנחה שהכהן מביא בפני עצמו. ועיין **רש"י בערכין** (ד). ד"ה **שלנו הוא**, דהוסיף, אבל במנחת ציבור זיל בתר רובא. ועיין **במשנה למלך** (פ"ו ממעילה ה"ו) דהוכיח מדבריו אלו דאף במטבע איכא ביטול ברוב, ולא אמרינן דדבר חשוב הוא ולא בטיל, ודלא כשיטת **התוס' במעילה** (כא:): ד"ה **פרוטה**, דמטבע דבר חשוב הוא ולא בטיל ברוב.

לה) **גמ'**, **דמיית ומסר להון לציבור**. כתב **התוס' ביומא** (לה:): ד"ה **ניחוש**, דאף למאן דחייש בבבא **מציעא** (ק"ח). גבי שומרי ספיחין לשמא לא ימסרנו יפה יפה, הכא גבי כהנים לא חיישינן, דכיון דכל ישראל תורמים, אף הם מתכוונים למסור יפה יפה. ועוד, דכל הריוח הבא מן השקלים דידיהו ומאי טעמא לא יכוונו למסרם יפה יפה.

דף כב ע"א

א) **גמ'**, **לכהנים דלית להו לשכה לא זכי להו רחמנא קמשמע לן**. פירש **רש"י בד"ה כי זכי להו רחמנא**, דכהנים שלא שקלו איצטרך תנאה שיהיו נאותין ממנו. ולכאורה יש להסתפק, האם התנו דכי היכי דלכל ישראל יש חלק בו, אף הכהנים יהיו בכללם. או דלמא, דהתנו שלא יהיה בו מעילה. והנה לענין מה שהתנו על העצים, על כרחך התנאי היה אף לבשל בו בשר הקרבנות ולא לענין הקרבה, דאילו לענין הקרבה מקרא ילפינן דאתי משל ציבור, וליכא למימר דמשום דאית להו חלק בהו, דהא עצים באים מגדבת היחידים, ולא מתרומת הלשכה, ועל כרחך דהתנאי היה דלית בהו מעילה. אמנם המלח דהותר רק לצורך מליחת הקרבנות [להאי מאן דאמר], אכתי יש להסתפק בגדרו].

ב) **תוס' ד"ה ועצים, בסוה"ד**, ושמא יש צד אחד. כלומר, צד אחד דדמי עצים ללבונה טפי מלמלח. ולכאורה נראה לבאר האי צד, דמלח אינו מעכב בדיעבד כדתנן **לעיל** (יח:), ואילו לבונה ועצים תרווייהו מעכבי, לבונה, כדאיתא **לעיל** (יא:). ועצים נמי נראה להוכיח דמעכבי, מדאמרינן **בזבחים** (ק"י) גבי מעלה אמורין עם הבשר בחוץ, אמאי חייב, והא איכא חציצה. ופירש **רש"י בד"ה והאיכא** דהבשר חוץ בין אמורין למערכה וכהאי גונא בפנים לאו העלאה היא דרחמנא אמר על העצים אשר על האש. וחזינן דלעיובא הוא לא רק שיהיו עצים, אלא אף שלא תהיה חציצה בין העצים

אתנא דיליף ממוזב קשיא להו, אמאי לא יליף ממלח.

(ג) **מתני'**, במנחת נסכים פסולה. כתב רש"י בד"ה והן בולעות, דתרווייהו נפסלו. מנחת נדבה משום דמחמת בליעת השמן של המנחת נסכים, נתרבה שמנה ופסולה, והמנחת נסכים כיון דנבלע שמנה במנחת נדבה, חיסר שמנה. והקשה התוס' יו"ט (במתניתין), הא לקמן (עמוד ב) הקימה הגמ' לה בפלוגתא דמין במינו בטל אי לאו, ואי משום ריבה או חיסר שמנה, מאי נפקא מינה אי מין במינו היא אי לאו מין במינו היא. ותירץ בחידושי הגרע"א, דאי נימא דהשמן הוי מין במינו ואינו מתבטל, ליכא משום ריבה או חיסר שמנה, דכל מנחה קאי בפני עצמה קאי, ומנחת הנסכים לא חסרה, והנדבה לא רבתה. אבל אי נימא דאיכא ביטול, דאמרינן סלק את מינו כמי שאינו ואינו מינו רבה עליו ומבטלו, והסולת דקומץ המרובה על השמן מבטלו לשמן, שפיר איכא למימר דכיון דהשמן לא אזיל בתר מנחתו, איכא משום ריבה וחיסר שמנה. ויסוד הדברים האלו מבוארים בחידושי הרשב"א לקמן (עמוד ב).

(יד) **מתני'**, שם. עיין מה שפירש רש"י ד"ה והן בולעות. אמנם השיטה מקובצת (אות ב) פירש בשם רש"י כתב יד, וכן פירש ר"ע מברטנורא, דהקומץ בולע ממנחת נסכים וממנחת כהן משיח, ורבה שמנן של מנחות הללו על הקומץ ומבטלות ליה, והוי מנחה שלא הוקטר קומצה. אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי כריבה שמנה, כיון שעירבו שלא מדעת, השמן שבולעת בטל לגבה וכמאן דליתיה. ותמה התוס' יום טוב, היכי שייך למימר דרבה שמנה של מנחת נסכים, הא כיון דבלילתה רכה, אדרבה מסתבר טפי דנבלע שמנה במנחת נדבה דבלילתה עבה. ותירץ, דכיון דשמן הנסכים ביטל לסולת דקומץ נמצא שכל השמן בין דנסכים בין דקומץ קיים עם סולת הנסכים, ואי לאו דהוי שלא מדעת היה פוסלה. ועיין גם בקרן אורה.

(טו) **תוס' ד"ה שזו בלילתה עבה** (השני), בסוה"ד, אף על פי שבולעות זו מזו לא חשיב לא ריבה שמנה ולא חיסר שמנה. העיר הטהרת הקודש, דהתוס' להלן בד"ה והן בולעות (השני) לא מצאו טעם להתיר בבליעות שוות אי לאו דנימא מילתא דתמיהה דכשהבליעות שוות אינן בולעות זו מזו.

(טז) **תוס' ד"ה והן בולעות** (הראשון), בסוה"ד, ופירוש זה סותר מה שפירש במשנה. תירץ השפת אמת, דהתם דאיירי בביטול גמור, שפיר פירש רש"י דכמאן דליתיה דמי. אבל הכא דאיירי מדין סלק את מינו כמי שאינו וכמבואר בגמ' להלן, שפיר איכא למימר דאכתי חשבינן ליה כריבה סולת, דהא לענין השמן דמינו לא בטיל כלל. [ועוד יש לומר, דהתם איירי בסולת בסולת דהוו מאותו המין אלא שדינם אינו שוה, דבהאי גוונא איכא למימר דעל ידי הביטול חשיב כמאן דליתא. אבל הכא דאיירי בתערובת שמן וסולת, אף דאיכא ביטול, מכל מקום לא שייך לומר דכמאן דליתא דמי, דסוף סוף איכא הכא למציאות דשמן שאינה מן המנחה ורבה עליה ופוסלה. ועיין עוד בטהרת הקודש]

(יז) **בא"ד**, ואין לפרש דמאי דמיפסלן הכא לאו משום ריבה שמנה אלא משום חיסר שמנה וכו'. העיר הטהרת הקודש, דתוס' לעיל ד"ה שזו (השני) נקטו בפשיטות דאיכא פסול אף משום חסר. ועיין שם מה שהאריך לבאר.

(יח) **גמ', אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו וכו'.** העיר הטהרת הקודש, דלכאורה היה לגמ' לקבוע האי מימרא דר' יוחנן אמתניתין דדם שנתערב בזבחים (עו:), ומאי טעמא קבעה לה הכא. וביאר, דמשום טעמייהו דרבנן נקטי לה הכא, דאי לאו דסברי רבנן דאין עולין מבטלין זה את זה, לא אתי שפיר אמאי קומץ שנתערב במנחת נסכים כשר. ועיין בדבריו שביאר בעוד אופנים.

(יט) **גמ', הדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדם שעיר.** העיר השפת אמת, דלמא היה מערב דם פר ודם שעיר בשיעור שווה. וביאר, דכיון דבעינן מעיקרא לקבל את כל דם הפר, והשיריים הטעונים יסוד בעינן שיהיו שיריים מכל ההזאות, אם לא יערב את כל דם הפר בדם השעיר, לא יהיה תקנה לשיריים שנתרו מדם הפר, דהא אינם שיריים של כל ההזאות.

(כ) **גמ', מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה ורבי יהודה סבר מכאן למין במינו דאינו בטל.** כתב הר"ן בנדרים (נב). ד"ה ונתערב באחד, דטעמיה דרבי יהודה הוא משום דאולינן בתר הדמיון בעצם, דכל דאיכא בתערובת ב' מינים שדומים בעצמותן, אין אחד מחליש את חברו ומבטלו, אלא אדרבה מעמידו ומחזק טעמו. אבל רבנן סברי דאין ראוי לילך בתר דמיון העצם, אלא בתר האיסור וההיתר, ומאי דדם פר ודם שעיר אינם מבטלים זה את זה, היינו משום דתרווייהו עולים, כלומר דכשרים לזריקה.

(כא) **רש"י ד"ה מכאן לעולין,** והני דמים דמתניתין דזבחים עולין נינהו ולא מבטלי אהדדי. ובברכת הזבח הגיה, "והני דמים דמתניתין דזבחים חולין נינהו ולא מבטלי אהדדי". והטהרת הקודש כתב, דיש להגיה ברש"י "ואינך דמים דמתניתין דזבחים וכו'". וכוונת רש"י להוכיח דעל כרחק רבנן סברי דהיינו טעמא משום דאין עולין מבטלין זה את זה, משום דלכאורה איכא למימר דרבנן סברי דדם פר ודם שעיר לא היו מעורבין, וליכא ראייה לא לעולין ולא למין במינו, אבל משום דבאינך מתניתין דזבחים דאיירי בתערובת עולין, לא פליגי רבנן ומודי דלא בטל, על כרחק דסברי דילפינן מהאי קרא דאין עולין מבטלין.

(כב) **תוס' ד"ה מכאן לעולין,** ואם תאמר תיפוק ליה משום דאין מצוות מבטלות זו את זו וכו'. כתב השפת אמת, דהא דאין מצוות מבטלות זו את זו, היינו דווקא היכא דהביטול הוא בשעת קיום המצווה, כגון היכא דאוכל פסח מצה ומרור. אבל הכא בתערובת דם, הא נתערב כבר קודם קיום המצווה, ומזה שייך למימר דאין מצוות מבטלות זו את זו. ובעולת שלמה כתב, דשמא לכך כוונו התוס' בתירוצם, ועיין באות הבאה. עוד כתב השפת אמת, דגבי פסח מצה ומרור, מודה הלל דאפילו לא עביד פסח אוכל מצה ומרור, אבל הכא אינו יכול לקיים המצווה אלא בתערובת.

(כג) **בא"ד,** ושמא לגבי אכילה שאני. ביאר הטהרת הקודש, דבאכילה, אהנאת מעיו קפיד רחמנא, דהא בלע מצה נמי יצא. ואיכא למימר, דאף דבגרונו מעורבין הם, מכל מקום במעיו כל אחד מתעכל בפני עצמו, ושפיר מקיים מצוות פסח מצה ומרור. ומאי דבעינן להא דאין מצוות מבטלות זו את זו, הוא משום דאי נימא דמבטלות, לא יהני מה דלבסוף נפרדו במעיו, דהא דכבר נתבטלו בגרונו בתערובת. אבל בדם שלעולם בתערובתו עומד, לא מהני הא דאין מצוות מבטלות זו את זו. ועיין באות הקודמת ביאור העולת שלמה.

(כד) **תוס' ד"ה ורבי יהודה, בתוה"ד,** ויש לומר דדבר לח המתערב יפה בכל שהוא וכו'. ביאר בחידושי הגר"ז, דדבר לח דמתערב בכלו, אתינן עלה מדין ביטול, ואמר רבי יהודה דמין במינו לא בטיל כדאשכחן בדם שעיר. אבל בתערובת יבש ביבש דאינו מתערב בכלו אתינן עלה רק משום הלך אחר הרוב, ובדין הלך אחר הרוב ליכא נפקא מינה בין מין במינו למין בשאינו מינו.

(כה) **בא"ד,** ובכל דוכתי דתרומה עולה באחד ומאה דבבר יבש. העיר הקרן אורה (זבחים עג). על תוס' ד"ה רבי יהודה, דבשלמא רבי יהודה דיליף מ"דם שעיר" דמין במינו לא בטיל, שפיר יש לחלק בין דבר לח לדבר יבש, אבל בתרומה דמחמיירין משום ד"כהיתרו כך איסורו", מאי נפקא מינה אי דבר לח הוא אי דבר יבש.

(כו) **בא"ד,** וההיא דשני כוסות אחת של חולין ואחת של תרומה, בחולין שאינם מתוקנין דאפשר להו לעשות תרומה. הקשה העולת שלמה, דאי איירי בחולין שאינם מתוקנים דהוו טבל, מה יהני לומר סלק את מינו, הא אכתי יאסר מחמת הטבל דאוסר בכל שהוא.

(כז) **גמ', וכי בולעות זו מזו מאי הוי מין במינו הוא.** ביאר השיטה מקובצת (אות ג), דאף דאיכא הכא נמי תערובת של סולת, מכל מקום מסתברא ליה דהשמן מתערב עם השמן והסולת עם הסולת. אמנם תמה, דאי משום הא מקשינן, אמאי הוצרכו לתרץ דסלק את מינו, נימא דהשמן מתערב בין בשמן ובין בסולת, וכדמשמע לישנא דמתניתין דהן בולעות זו מזו. ומשום הכי ביאר, דסלקא דעתין דבכל פורתא ופורתא של שמן הנסכים שנבלע בנדבה, איכא נמי משמן הנדבה, וכיון דשמן הנדבה הוי מין במינו ואינו בטל, מציל

הוא אף את הסולת שמעורב עמו שלא יתבטל בשמן הנסכים. ועלה משנינו דאמרינן סלק את מינו.

דף כג ע"א

(א) גמ', ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. הקשה העולת שלמה, מאי שנא מהא דאמרינן בחולין (צו): דמין בשאינו מינו בנותן טעם. ותיירץ, דלענין הקרבה לאו בנותן טעם תליא, אלא בחוותא וכדאמרינן לעיל (כב). דכל דיש בו מראית דם חשיב דם. והוא הדין גבי קומץ דבחוותא תליא מילתא, ומשום הכי אמרינן דהאינו מינו רבה עליו ומבטלו.

(ב) גמ', איתמר קומץ מנחת חוטא ששמנו ר' יוחנן אמר פסול. לקמן (נט): איכא תרי לישני גבי איסור נתינת שמן על מנחת חוטא, האם הוא אף בכל שהוא, ד"לא ישים" כתיב ומשמע כל דהוא, או דילפינן "שימה מנתינה" דהוי בכזית. וכתב הקרן אורה (שם), דמדפליג ריש לקיש בסוגיין ואמר דהוא עצמו משכשכו בשירי הלוג, מוכח דסוגיין אזלא אליבא דהאי גיסא דהאיסור הוא בכל שהוא, דהאי שיכשוך וודאי הוי כל שהוא, וכדכתבו התוס' בד"ה הוא עצמו.

(ג) גמ', הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג. בטעם הא דמצוה לשכשכו, כתב המנחת אברהם (לעיל טז): בשם הגרי"ז, דאי נימא דהא דאמרינן לעיל (טז): דאין להקטיר הקומץ שומשום שומשום הוא דין בעצם ההקטרה על המזבח, דבעינן שההקטרה לא תהיה במצב של שומשום שומשום, איכא למימר דמשום הא בעינן לשכשכו בשמן, דאם לא ישכשכו יתפור הקומץ והוי כשומשום שומשום.

(ד) גמ', ההוא שלא יקבע לה שמן כחברותיה. כתב רש"י בד"ה שלא יקבע לה שמן, דהיינו בעוד שלא נקמצה, אבל לאחר שנקמצה אם שמנה קצת כשרה. והקשה הנתניבות הקודש, דאי בשמנה לאחר קמיצה תליא מילתא, אמאי לא שרי אלא לשמנה קצת, ואי בקצת תליא מילתא, דכיון דאינה קובעה כחברותיה שרי, מה לי אחר קמיצה ומה לי קודם קמיצה. וכתב, דכדי למנוע קביעות השמן כחברותיה בעינן תרתי, א. שלא ישמנה קודם הקמיצה כדרך שעושה בחברותיה, ב. שלא ישמנה בהרבה בשמן כחברותיה. אמנם סיים, דהא גופא צריך ביאור, מנלן דבעינן תרתי. ועיין באות הבאה. ונלכאורה יש לומר, דמאי דאמרינן דלא יקבענה כחברותיה, עיקר האיסור לקובעה בכלי כדרך שאר מנחות, ומשום הכי אסור ליתן עליה שמן בכלי קודם הקמיצה. והוא הדין אף לאחר הקמיצה אין ליתן הרבה שמן על הקומץ, משום דכשיחזור ויקדש הקומץ בכלי, הרי קבע השמן בכלי כחברותיה. אבל כשמשכשך הקומץ בשמן, אף כשיקדשו בכלי לא חשיב כנותן שמן בכלי, משום דליכא הכא מציאות של שמן, אלא רק קומץ משוכשך בשמן.

(ה) גמ', שם. עיין ברש"י ד"ה שלא יקבע. והשיטה מקובצת (כתב יד) פירש בשם רגמ"ה, דהאיסור הוא להביאה לכתחילה עם שמן כחברותיה, אבל בדיעבד שפיר דמי. והשפת אמת ביאר, דעיקר האיסור ליתן בה לוג שמן לעשרון כחברותיה, אבל במעט שרי. ועיין באות הבאה.

(ו) רש"י ד"ה ההוא שלא יקבע לה שמן, בעוד שלא נקמצה אבל אחר שנקמצה אם שמנה קצת כשר. הקשה הטהרת הקודש, דאי בנתערב אחר קמיצה תליא, מאי דוחקי דריש לקיש לשינויי דמאי דשנינו דרבי יהודה פסל חרב שנתערב בבלול, במנחת פרים שנתערבה במנחת אילים איירי, נימא דאיירי בנתערב קודם קמיצה ומשום הכי לא יקריב. וביאר, דוודאי דאין כוונת רש"י דבקמיצה תליא מילתא, אלא בנתערב בדרך אקראי תליא, דלא אסרה תורה אלא בקביעות, ואף אם עירב להדיא כל דהוא לאחר הקמיצה לא חשיב קביעות ושרי. [אמנם למה שנתבאר לעיל אות ד בדעת רש"י, לא קשיא מידי, דהא רק בקומץ משוכשך שרי].

(ז) תוס' ד"ה חרב שנתערב בבלול, בתוה"ד, וצריך עיון אם הוה אמרינן יקרב ביאר העולת שלמה, דספיקם תליא בשני התיירוצים שכתבו התוס' בזבחים (עט): ד"ה במאי, האם מה שאסרו רבנן להקריב פסולים לשם עצים הוא דווקא בראוים להקרבה, ולהאי תירוצא אף את הבלול הפסול יכול להעלות לשם עצים. או דאף באינם ראויים להקרבה לא מהני להעלותם לשם עצים,

ואם כן אף בהאי קומץ בלול איכא איסורא. ועיין עוד בטהרת הקודש. (ח) בא"ד, ולפי זה לא מיפסלו לעולם משום חיסר שמנה. ביאר החזון איש (כט, ט), דכיון דכולהו להקטרה אזלי, הבלול זוקק אליו את השמן בכל מקום שהוא. אבל אם ריבה שמנה, הא נתקלקלה צורתה של המנחה, ולא יהני לומר דאזיל בתר הרכה.

(ט) רש"י ד"ה עצם אי פריש, בתוה"ד, לשון אחר קומץ שמיצה שמנו על גבי עצים מהו מי בעיא להקטיר עצים עם קומץ וכו'. הקשה הטהרת הקודש, הא שנינו לקמן (כו). דהשמן מיעוטו מעכב את רובו, וכיון דמעט משמנו התמצה על העצים, פשיטא דבעי להקטירו ומאי מבעיא להאי לישנא. ותיירץ, לפי מה שכתבו התוס' בד"ה הוא עצמו, ד"לא ניתנה תורה למלאכי השרת", ובמה שחסר כל שהוא אכתי לא נפסל מטעם חסר. איכא למימר דהוא הדין שמן שהתמצה על גבי העצים, כיון דלא ימלט דיתמצה מעט על גבי העצים, הא "לא ניתנה תורה למלאכי השרת", אבל אי נימא דחיבורי עולין כעולין, כיון דאפשר לתקוני על ידי שיקטיר אף את העצים, לא שייך טעמא ד"לא ניתנה תורה למלאכי השרת", ושפיר מבעיא לך, אי חיבורי עולין כעולין וחיבי להקטיר אף את העצים, או דלמא חיבורי עולין לאו כעולין ולא יהני להקטיר את העצים, והדר דינא ד"לא ניתנה תורה למלאכי השרת".

(י) מתני', שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו אם יכול לקמוץ וכו'. כתב הזבח תודה, דדווקא אי יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה אמרינן דיקמוץ, אבל אם יכול לקמוץ רק מאחת לא יקמוץ, דהא אף אם יקמוץ הרי השיריים לא יותרו מחמת התערובת שלא נקמצה, והוי כנטמאו שיריים או נשרפו דאין מקטירים קומץ עליהם.

(יא) מתני', קומץ שנתערב במנחה לא יקטיר. פירש רש"י לעיל (כב). ד"ה לא יקטיר, דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ. וכתב הזבח תודה, דהא דאמרה מתניתין דלא יקטיר, היינו משום דמיחזי כמוסיף על הקומץ. אי נמי, גזרו ביה רבנן משום קומץ היתר שהוא פסול. והמקדש דוד (סימן טז אות א) כתב, דמשמע מדברי רש"י, דכל דאין מצוה להקריבו, איכא איסור להקריבו. אמנם עיין בשיטה מקובצת (בסוגיין אות ז) שכתב, דאם רצה שפיר יכול להקטיר. ודווקא בסיפא דנתערב הקומץ בשיריים דאיכא בהו משום "כל שממנו לאישים וכו'", אסור להקטירו.

(יב) גמ', ושחוטה אינה בטילה בנבילה שאפשר לנבילה וכו'. כתב רש"י בד"ה ושחוטה אינה בטילה, דאם נגעה תרומה באחת מהן, תולין לא אוכלין ולא שורפין. והקשה השיטה מקובצת (אות ט), אמאי לא נימא זיל בתר רובא, וכיון דרובא נבילה יש לשורפה, וליכא למימר דהחתיכה השחוטה חשיבא קבוע והוי כמחצה על מחצה, דהא אינה ניכרת. ותיירץ, דכיון דחשיב מין במינו ולא בטיל, הוי כמחצה על מחצה ומשום הכי תולין. [ולדבריו הנידון בסוגיין הוא, דאי נימא דיש ביטול, יהני הביטול על חשיבות הבטל דלא יהיה לו תו חשיבות קבוע].

(יג) רש"י ד"ה ושחוטה אינה בטילה, בתוה"ד, אינה נשרפת אלא תולין. הקשה הרש"ש, אמאי תולין, ניחזי היכי קיימא דהא קיימא לך דספק טומאה ברשות הרבים טהור, וברשות היחיד טמא. [ואולי יש לומר, דלהכי שינה רש"י להעמיד בתרומה ולא באדם שנגע, דתרומה הוי "אין בו דעת להשאל" דלא מהני לטהרו משום ספק טומאה ברשות הרבים].

(יד) גמ', ור' חנינא אמר וכו'. כתב רש"י בד"ה כל שאפשר, דשחוטה שנתערבה בנבילה, כיון שאינה יכולה להיות כמותה הרי בטלה בה, ואם נגעה אחת מן החתיכות בתרומה נשרפת עליה. והקשה הקרן אורה, וכי משום דבטלה ברוב נחת לה נמי טומאה, הא וודאי דכמאן דאיתא דמיא כמו שכתבו התוס' בד"ה נבילה לענין טומאת משא. ואי משום דתלינן דנגע התרומה בנבילה שהיא רובא אין זה ענין ל"ביטול ברוב", אלא לדינא ד"הולכין אחר הרוב". ועיין בעונג יו"ט (סימן ד) שכתב, דבעינן לדינא דביטול ברוב דאם השחוטה לא היתה מתבטלת, הוי מחשבינן לה כקבוע ולא הוי אזלינן בתר רובא. ועיין לעיל אות יב.

(טו) גמ', אי אליבא דרבנן הא אמרי עולין הוא דאין מבטלין וכו'. הקשה הטהרת הקודש, לפי מה שכתב הר"ן בנדרים (נב). ד"ה ונתערב באחר,

שייך שיבטלו הטבל, וכדאמרין בנדה (כו). "אי אפשר שלא ירבו שתי פרידות של עפר הבית על עפר רקב". אמנם החזון איש (כט, ז), ביאר, דמהיכי תיתי דלא עסקינן נמי בגוונא שהשיריים היו רבים על הטבל.

(כג) רש"י ד"ה לימא דלא כר' חניא, בתוה"ד, דתהוי כריבה סלתה. כוונת רש"י למבואר לקמן (עו): דכל המנחות שריבה במידת עשרונן נפסלו. וביאר שם רש"י בד"ה שריבה, דכיון דריבה סולתן נמצא שאין לעשרון קומץ שלם, דהיתר על העשרון נמי נקמץ. והכי נמי נימא, דכיון דהטבל מבטל את השיריים, רבה סולתו של טבל ותו לא יועיל לקומצה.

(כד) בא"ד, דבטל כמאן דליתיה דמי. ביאר החזון איש (כט, ז), דלא מהני כח הביטול אלא לשלול ולהחשיב כחסר, אבל ביטול לעולם לא יחשב כרבה, דהשיריים בפני עצמן עומדים, ואף דריבה סולת של חולין חשבינן ליה כריבה, שאני התם דאינם עומדין בפני עצמן, אבל שיריים שעומדין למצוותן הרי עומדים בפני עצמן ואינם נטפלים לאחרים, ואין הטבל מוסיף עליו לרבנותו.

(כה) גמ', התם כדר' זירא וכו' אף הקטרה האמורה בשיריים אין שיריים מבטלין את הקומץ. ביאר השיטה מקובצת (אות ה), דכיון דאין שיריים מבטלין קומץ, אין מבטלין את הטבל, דבטבל איכא נמי קומץ, ונהיינו דדין הקטרת הקומץ לא מתחדש בשעת הקמיצה, אלא חל אף על הטבל, ולא רק שיש לקמוץ ממנו, וכן אין מבטלין את השיריים שבטבל, דכי היכי דאין קומץ מבטל קומץ, אף אין שיריים מבטלים שיריים.

(כו) גמ', שם. מבואר ברש"י ד"ה אין הקומץ מבטל את חבירו, דהאי גזירה שוה דר' זירא, אתיא אף כרבי יהודה, דהא רבי יהודה נמי קאמר דאין קומץ מבטל קומץ. והקשה הקרן אורה, הא מה שרבי יהודה מודה "דאין קומץ מבטל קומץ" היינו משום דהוי ממש "מין במינו" וכדם פר ודם שעיר שאין מבטלין זה את זה, ומאי ראייה לקומץ ושיריים דהוו מין בשאינו מינו. ומשום הכי ביאר, דהגזירה שוה דר' זירא אתיא דווקא לרבנן אתיא דסברי ד"עולין לא מבטלין זה את זה", וילפינן מגזירה שוה דאף שיריים חשיבי עולין ואין מבטלין את הקומץ.

(כז) גמ', תיבלה בקצח וכו'. כתב רש"י בד"ה תיבלה, דאיירי בעיסת הפסח. אמנם הרמב"ם (פי"ב ממעשה הקרבנות הי"ז) העמיד סוגיין על שירי מנחות. ועיין שם בהשגות הראב"ד דכתב, דסוגיין איירי דווקא במצה אפוייה, ולענין ביטול טעם המצה, אבל אי איירי בעיסה שאכתי לא נאפתה, פשיטא דאסורה משום חימוץ.

(כח) תוס' ד"ה קסלקא דעתך, בסוה"ד, ואכל מאותו צד שיש בו רוב תבלין. לכאורה צריך לומר, דהיינו בגוונא שהפרידו אותו צד משאר המצה ואכלו, דאי נימא דאכתי מחובר למצה, מה לי בהא דבמקום אחד איכא רוב תבלין. ועוד, דאף דאיכא רוב תבלין, מכל מקום טעם מצה איכא, דהא שנינו להדיא ד"מצה מתובלת היא". והיינו דהקשו התוס' בד"ה אלא, דכיון דסגי בטעם מצה, מה לי בהא דאיכא ביטול.

(כט) גמ', דלכי מעפשא הוי ליה כתבלין. הקשה הטהרת הקודש, הא פלוגתא דבתר בטל או בתר מבטל איירי דווקא לענין מין במינו, אבל הכא דאיירי במצה ותבלין דהוי תערובת מין בשאינו מינו, אדרבה, כולי עלמא מודו דאזלינן בתר רובא, ולכולי עלמא קשיא אמאי יצא בה ידי חובתה. ותיריך, דהכא גוף העיסה לא בטלה דהא אכתי נותנת טעם וכדכתבו התוס' בד"ה אלא, אלא דסברי דאי בתר מבטל אזלינן וכל שאין המבטל יכול להיות כהמבטל חשיב מין בשאינו מינו, לא יהני מה דאכתי נרגש בה טעם מצה כדי לצאת בה ידי חובת מצה, דסוף סוף הוי מצה רק משום טעמא ולא משום עצמה. והעולת שלמה תירץ, דכמו שכתבו התוס' בניצה (לט) ד"ה משום, דמים בעיסה ותבלין בקדירה חשיבי מין אחד, משום דאי אפשר לעיסה בלא מים, ואי אפשר לקדירה בלא תבלין, הוא הדין תבלין במצה כיון דתיקוני מצה הוא, שפיר חשיב חד מינא.

(ל) תוס' ד"ה אלא למאן דאמר, דכיון דיש בתבלין טעם מצה ראוי לצאת ידי חובתו. כתב בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ו ממצה ה"ה), דהא דאמרין טעם כעיקר, אין עניינו כשאר דיני הביטול, אלא דגזירת הכתוב הוא דאסור אף

דטעמיהו דרבנן דמין במינו לא בטיל הוא משום דלא אזלינן בתר דמיון העצם אלא בתר דמיון הדינים, וכל דאיכא תערובת איסור והיתר חשיב מין בשאינו מינו, שפיר איכא למימר דפלוגתייהו דר' חנינא ורב חסדא אליבא דרבנן נמי, דכיון דהבטל או המבטל יכול להיות שוה בדינו לאותו שנתערב עמו, שפיר חשיב מין במינו ולא בטיל. ותיריך, דכיון דסוף סוף השתא לא שוו בדיניהו, לא דמי לסברת רבנן. ועיין שם שהאר"ך.

דף כג ע"ב

(טז) גמ', והא ר' יהודה בתר חזותא אזל. כתב רש"י בד"ה בתר חזותא, דהכא נמי אזיל בתר חזותא הואיל ושניהם מין בשר. והקשה הטהרת הקודש, אמאי הוצרכו להא דרבי יהודה אזיל בתר חזותא, תיפוק ליה דהכא מין במינו גמור הוא אף בלא חזותא, והוי ליה לרבי יהודה למימר דלא בטל. ותיריך, דסלקא דעתין דמאי דאמרין מין במינו לא בטל היינו דווקא במילתא דבר אכילה דתלוי בטעמא, אבל טומאה דלאו בטעמא תליא, דלמא לא אמרינן דמין במינו לא בטיל, ולהא הוצרכו להא דרבי יהודה בתר חזותא אזיל, והכא נמי אית לן למיזל בתר חזותא ולא בטיל.

(יז) רש"י ד"ה לעולם אלובא דרבי יהודה, ואי קשיא גבי דמים דאמר רבי יהודה לעיל וכו'. עיין בשיטה מקובצת (אות טז) דגרס דמסקנת רש"י דאתי אף אליבא דרב חסדא. אמנם מהתוס' לעיל (כב): ד"ה ורבי יהודה מבואר דלא גרסי הכי, וכוונת רש"י דמתניתין לא אתיא כרב חייא.

(יח) גמ', דתני רב חייא נבילות ושחוטות בטלות זו בזו אליבא דמאן וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, אדרבה, נימא דסבר כרבנן דמין במינו בטל, ומשום הכי אמר דבטלות זו בזו. ותיריך, דאי משום הכי, אמאי הוצרך לומר "בטלות זו בזו", הוי ליה למימר להדיא, דמין במינו בטל, דהשתא אף אי נימא דשחוטת ונבילה הוי מין בשאינו מינו, כל שכן דבטל, ועל כרחך דכוונת רב חייא דרק אחת בטלה בחברתה, ושפיר קשיא אליבא דמאן קאמר.

(יט) גמ', לעולם אלובא דרבי יהודה וכי קאמר רבי יהודה וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, השתא דאתינן להכי, אמאי הוצרכו למימר דפליגי אליבא דר' חייא, נימא דפליגי אליבא דרבי יהודה. ותיריך, דאי אליבא דרבי יהודה מהיכי תיתי דבנבילה ושחוטת לא אזלינן בתר חזותא כבעלמא. אבל מדר' חייא דאמר בטלות זו בזו, על כרחך דסבר דרק חזא בטילה בחברתה, שפיר שייך לאפלוגי מי בטילה במי.

(כ) גמ', שם. כתב הכסף משנה (פ"א משאר אבות הטומאות הי"ז) בשם הר"י קורקוס, דאף דבסוגיין מבואר דפלוגתייהו דרב חסדא ורב חנינא אליבא דרבי יהודה, מכל מקום כיון דבניצה (לח): ובכורות (כג) מייטנין לדברי רב חסדא בסתמא, ולא אמרינן דאליבא דרבי יהודה קאמר, משמע דרב חסדא הלכתא קאמר, ואפילו לרבנן דמין במינו בטל. והא דבסוגיין אוקמי כרבי יהודה, היינו משום דסברי דבטל לגמרי קאמר בין למגע ובין למשא נודלא כתוס' לעיל (עמוד א) ד"ה נבילה]. אבל למאי דמסקינן בבכורות (כג) דאף דאיכא רובא, מכל מקום לענין טומאת משא שאני וחשבינן ליה כמאן דאיתא, חזינן דלענין טומאה לא אמרינן ביטול ברוב כדרך שאמרו בכל איסורים. ושפיר איכא למימר דאף רבנן מודו דלא אזלינן הכא בתר רובא אלא אם אינו יכול להיות כמוהו. ועיין בשערי יושר (ש"ג פ"ח) שהאר"ך לבאר דשאני טומאה משאר איסורים, דשאר איסורים דהם חלות דין, שפיר יש לומר בהו דיני ביטול, אבל טומאה דהוא ענין של מציאות, וכלשון הש"ס "טומאה בוקעת ועולה" "שבעה לה טומאה", דיני ביטול לא מהני בה, דסוף סוף היא נמצאת. אמנם לענין טומאת מגע האריך להוכיח דמיתלי תליא בדין שחל על החתיכה הטמאה שמתמאת במגע, ושפיר יש לומר דעל ידי ביטול ברוב פקע ממנה הדין דמתמאת בנגיעה.

(כא) גמ', דרב חסדא סבר בתר מבטל אזלינן. עיין בחידושי הרשב"א שהאר"ך בבאור פלוגתייהו דרב חסדא ורב חנינא. [ודבריו צריכים ביאור].

(כב) גמ', ולא קמבטלי שיריים לטיבלא. הקשה השיטה מקובצת (אות ב) מהיכי תיתי שהשיריים יבטלו את הטבל שהוא הרוב, ותיריך, דכיון דאי אפשר שלא ירבו שתי פרידות של שיריים על פרידא אחת של טבל, שפיר

הדרק היוזמי

מסכת מנחות דף כג - דף כד

כו אדר ב' - כז אדר ב' התשע"א

דמהני שהיתה טומאה באוירו. או דלמא, דצירוף הכלי מצרף את החתיכות שבתוכו, ואם כן לא מהני לענין הטומאה באוירו. ועיין מה שביאר בנתיבות הקודש].

ז) רש"י ד"ה הושיט טבול יום, באוירן ולא נגע לא בהן ולא בכלי. כתב הטהרת הקודש, דוודאי דהכי נמי קמבעיא לן היכא דלא נגע באוכל אלא רק בכלי, דכיון דטבול יום הוא ואינו מטמא כלי שפיר איכא למיבעי האם צירוף כלי מהני ליה. וכוונת רש"י, לאפוקי דלא נימא דדווקא בנגע בכלי מיבעי ליה דשמא הכלי מצרף אף את הטומאה לקודש, אבל באויר פשיטא ליה דלא מהני.

ח) גמ', צירוף דאורייתא או דרבנן. כתב הקרן אורה, דמדברי הרמב"ם נראה, דהאי איבעיא לא תליא בדין צירוף לענין טומאה. דהא לענין לקמוץ עליו פסק (פ"א מפסולי המוקדשין הכ"ג) דספיקא הוא, ולא יקמוץ ואם קמוץ לא יקטיר. ואילו לענין טומאה פסק (בפי"ב משאר אבות הטומאות ה"ז) דצירוף כלי הוא מעלה דרבנן. אלא דאיבעיא לן בביאור הילפותא ד"הרים ממנו מן המחובר" דמינה ילפינן להלן דאינו יכול להביא בשני כלים. והזבח תודה כתב, דמעיקרא דאיבעיא לן, וודאי תליא בדין צירוף דאשכחן בעלמא גבי טומאה. אבל לבתר דפשיטנן מקרא ד"והרים ממנו", תו איבעיא לן דאף אי נימא דצירוף כלי מדרבנן, שמא הכא מיהא דמיעט רחמנא שני כלים, ילפינן דכלי אחד כעין שתי כלים מצרפן.

ט) גמ', אמרו לו זו לא שמענו כיוצא בו שמענו וכו'. הקשה הטורי אבן (חגיגה כג: בהשמטות), כיון דפשיטא דהכלי מצרף מה שבתוכו מדאורייתא עד דמהני לקמוץ מחדא אחרתא, אמאי מיבעיא להו לענין טומאה, הא אי לקולא חשיב חיבור, כל שכן לחומר. ונעיינן באות הקודמת בשם הקרן אורה, ויש לדון לפי דבריו. ובעיקר קושיית הטורי אבן יש לומר, דבסולת וודאי דלא בעינן חיבור, דהא לעולם מפורדין הם, ודין התורה הוא שיביא קומוץ מעשרון סולת, וכל דאיכא עשרון שפיר הוי מנחה, והכא מיבעיא לן בגוונא דהסולת נמצאת בשני מוקמות נפרדים, דבלא דינא דצירוף כלי אין להחשיבו כעשרון סולת. והיכא דנתערבו שתי מנחות ליכא חסרון בהא דכל אחת עומדת לעצמה דסוף סוף איכא עשרון מכל מנחה, אלא אקומוץ הוא דמבעיא לן, דכיון דבעינן לקמוץ ממנחה, ולא מהני לקמוץ קומוץ שעומד בפני עצמו, הכא דנתערבו הרי לא קמוץ ממנחה, ועלה משנינן דאף הקומוץ מחשיב מחובר למנחה, אבל אכתי איכא למימר דלא מחשיב כגוף אחד, וגבי טומאה לא יהני האי צירוף לטמאון.

י) גמ', בעי ר' ירמיה צירוף כלי וחיבור מים וכו'. פירש רש"י בד"ה צירוף כלי, דאיירי בגוונא דהטמא נגע בחתיכה שבתוך הכלי ונטמאה חברתה משום צירוף הכלי, ומיבעיא ליה אי יכולה לטמא בחיבור מים אף אחרת שמחוץ לכלי. והעיר הקרן אורה, דאי איירינן בגוונא שנגע בה טבול יום, פשיטא דאין זו שבחוץ טמאה, דהא אין טבול יום מטמא לטמא אחרים אלא רק פוסל, ואי באב הטומאה איירי הכא, אמאי לא תטמא את זו שבחוץ להיות ראשון, ואי מיבעיא ליה אם יש בכח טומאת צירוף לטמא אחרים, אמאי מיבעיא ליה דווקא בחיבור מים. וביאר, דהיינו משום דסלקא דעתין דעל ידי המים חשיב כגוף אחד. ונעיינן בקהילות יעקב (סימן יז) שכתב דחיבור מים הוא חומר דרבנן.

יא) רש"י ד"ה צירוף כלי וחיבור מים, בתוה"ד, אם יש שני חצאי עשרון בכלי ואין נוגעין. הקשה בחידושי הגרי"ז, אמאי נקט רש"י כהאי גוונא דאף העשרונים שבביסא אינם נוגעין זה בזה, הא אמרינן בריש סוגיין דאף בנוגעין זה בזה לא מהני בלא דין צירוף.

יב) גמ', עשרון שחלקו ונטמא אחד מהן והניחו בביסא וכו'. העיר הקרן אורה, הא כיון דנטמא אינו ראוי למנחה, וכל שאין ראוי לכלי אין הכלי מצרפו כדאמרינן בסוגיין. ותרין, דלהא סגי בהא דמעיקרא היה ראוי לכלי, וכדכתבו התוס' בד"ה שאין צריך.

יג) גמ', מי אמרינן שבע ליה טומאה. כתב הקרן אורה, דמיבעיא ליה דווקא בגוונא דצירוף כלי, אבל לא מבעיא ליה בגוונא דאוכלין כביצה שנטמאו שחילקן, (דקיימא לן דהטומאה לא פרוחה מהן, אבל אינן מטמאות אחרים)

דאינו גופו של איסור אלא רק טעמו. וכיון דלענין לצאת ידי חובתו בפסח מלבד מה דבעינן "טעם דגן" בעינן נמי "לחם", כל דאינו לחם אלא יש בו טעם לחם, לא מהני. ודווקא עיסה של אורז שנגררת אחר החטים כמבואר להדיא בירושלמי פ"ק דחלה, מועיל הך דינא דגרירה גם לענין השלמת שיעורא חשיב "לחם", אמרינן דאפילו אם יש בו רק טעם דגן יוצא בו ידי חובתו. והוסיף, דהני מילי לשיטת הרמב"ם (שם) ורש"י ד"ה תיבלה, דאיירי הכא בעיסה המעורבת מתבלין ומיני דגן, אבל להראב"ד (בהשגות שם) דאיירי במצה שעירבה בתבלין, בלאו הכי ניחא, דכיון דהיא כבר מצה אין מה שיבטלה מתורת מצה מלבד הטעם. ועיין שם מה שהאריך לבאר בשיטת התוס'.

דף כד ע"א

א) גמ', הני מילי היכא דנגעי בהרדי וכו'. כתבו התוס' בחולין (ק"ח:): ד"ה אין, דמהכא מוכח דאין נגיעה חשיבא חיבור לענין טומאה, דאי חשיבא חיבור, אמאי בעיא צירוף כלי. ועיין עולת שלמה שכתב, דהכא לא מהני הא דנגעי אהרדי, לטמא כל הסולת משום דלא הוי דבר גוש, אלא המקום שנגע בו.

ב) רש"י ד"ה הני מילי דנגעי אהרדי, להכי נקט טבול יום וכו'. העיר הטהרת הקודש, הא אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, והיאך סלקא דעתין דהנוגע בכלי יטמא אותו. ואף אם הנוגע טמא מת, הא לא נגע בכלי אלא באוכל. ועוד, דהכא דאיירי בנגעי אהרדי, בלאו הכי ניחא אמאי נקט טבול יום, דאי לאו בטבול יום, הא טמא מחמת שנגע באותו שנגע בו הטמא ולמה לי צירוף. וסיים, דנראה דגם רש"י כיוון לכך, וטעות סופר נפלה בדבריו.

ג) גמ', הושיט אחד לביניהן מהו. פירש רש"י בד"ה הושיט, דהושיט חצי עשרון בין שני חצאי עשרון המונחים בביסא. אמנם הרמב"ם (פ"ב משאר אבות הטומאות ה"ח) כתב, דהיה דבר אחר מפסיק ביניהם. וכתב הכסף משנה, דבדווקא דיקרק לכתוב "דבר אחר", דאי מפסיק בחצי עשרון, אדרבה אותו חצי עשרון שביניהן מצטרף לאחד מהן, והשני הנשאר יהיה טהור. ודלא כפירוש רש"י בד"ה אין צריך לכלי שכתב, דאינו מצטרף לראשונים, דלכאורה איכא למימר דאדרבה, כיון דחצי עשרון מפסיק בין שני חצאי העשרונות, הם לא יצטרפו אבל אותו עשרון שפיר יצטרף. דלא מסתבר לומר דכיון דמעיקרא היו ראויים להצטרף, אף עתה דווקא הם מצטרפין.

ד) גמ', שם. פירש רש"י בד"ה מהו, דנגע טבול יום באותו שנתן ביניהן, אמנם הרמב"ם (הובא באות הקודמת) כתב, דהספק הוא בגוונא דנגע טבול יום באחד מהן, ואיבעיא לן האם הדבר שביניהן מפסיק, אי לאו. וכתב הקרן אורה, דלדבריו אתי שפיר טפי לישנא "דביניהן". דאילו לפירוש רש"י, הוא הדין דהוי ליה למיבעי אף בגוונא דאינו ביניהן. עוד כתב, דלולי פירושהם איכא למימר דאיבעיא לן בגוונא דנגעה טומאה באחד מחצאי העשרונות שהיו שם, ואיבעיא לן האם כיון דאף השני טמא, נטמא נמי העשרון שהצטרף ביניהן, או לאו.

ה) גמ', אין צריך לכלי אין כלי מצרפו. פירש רש"י בד"ה אין צריך, דכיון דאותו עשרון שלישי אינו צריך לכלי, אין הכלי מצרפו עמהן, והראשונים טהורים. והרמב"ם (פ"ב משאר אבות הטומאות ה"ח) כתב, דכיון דאינו צריך לכלי הרי הוא מפסיק ואינו טמא אלא אותו שנגע בו הטבול יום. וכתב הראב"ד (שם בהשגות), דאותו שנתן ביניהן פשיטא שאינו מפסיק החיבור, אלא את עצמו הציל שאינו מצטרף עמהן להטמא. וביאר המקדש דוד (סימן לז אות ד) דהרמב"ם סבר, דצירוף כלי חשיב כאילו הכלי מחברין, ושפיר יש לומר דכשיש מפסיק ביניהם, אין חיבורן חיבור. אבל הראב"ד סבר דעל ידי צירוף הכלי חשיב כל מה שבכלי אחד, וכדילפינן מדכתיב "כף אחת" דהתורה עשתה לכל מה שבכף אחד. ומשום הכי מה לי במה שיש אחר ביניהן.

ו) גמ', הושיט טבול יום את אצבעו ביניהן. לכאורה יש לבאר, דאיבעיא לן האם צירוף כלי הוא דין בכלי, דמחשב לכל הכלי מלא טומאה, והוא הדין

הדרגת היוזמי

מסכת מנחות דף כד – דף כה

כז אדר ב' – כח אדר ב' התשע"א

וכוונתם כדכתבו התוס' בשבת (ק"ב): ד"ה אבל טמא, דאי איירי דדרס עליה זוב יחף דאתו מגע ומדרס בהדי הדדי, הא כיון דפנים חדשות באו לכאן, הוא הדין דמהני נמי לטומאת מגע, ואי איירי לאחר דכבר נטמא במדרס, הא שבע ליה טומאה.

כ גמ', וכן לענין קמיצה וכו'. הקשה השפת אמת, הא רבא גופיה לא פשיטא ליה לעיל (עמוד א) אי מהני צירוף כלי לענין קמיצה, והיכי קאמר הכא בפשיטות דמהני לקמוץ מאחת על חברתה. ועיין בזבח תורה שכתב, דצריך לומר דסוגיין איירא בגוונא דנוגעין זה בזה, ומשום הכי מהני לקמוץ מאחד על חבריו. אמנם תמה על הרמב"ם (פי"א מפסולי המוקדשין הכ"ו) דכתב, דאיירי באין נוגעין זה בזה. ועיין בחזון איש (סימן לא סק"ה) שכתב, דטעות סופר נפלה ברמב"ם, וצריך לגרוס 'נוגעין זה בזה'. ועיין עוד במהר"י קורקוס מה שביאר בדברי הרמב"ם.

כא רש"י ד"ה אמר רב אשי, בסוה"ד, משום דאין לעמוד על סופו איזה מהן נצטרף. כתב הזבח תורה, דמשמע מדבריו, דאילו הכהן היה מפרש להדיא דכוונתו להתיר את האבוד או את המשויר, היה נותר לפי מחשבתו.

דף כה ע"א

א מתני', שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא. כתב רש"י בגיטין (נד.) ד"ה במזיד לא הורצה, דמדאורייתא הציץ מרצה על הדם ויכול לזרוק אף לכתחילה. וכן כתבו התוס' בזבחים (צב.) ד"ה שלנה. ועיין בקרן אורה (זבחים צב.) דתמה, היכן מצינו דהציץ מתיר לכתחילה לזרוק את הדם.

ב גמ', אלא עוון טומאה שהותרה בציבור. פירש רש"י בד"ה הא אינו נושא, הואיל ויש בה צד קל. ורש"י בזבחים (כג.) ד"ה הא אינו הוסיף, דעתה דקאי על עוון טומאה יש ליתן טעם בדבר אמאי אמרה תורה דציץ מרצה. אמנם דעת ר"ת בתוס' ד"ה הא אינו, דילפינן מקרא דציץ מרצה דוקא היכא דהותר מכללו.

ג גמ', אימא עוון יוצא שהותר מכללו בבמה. הקשו התוס' בזבחים (כג.) ד"ה הא אינו, אמאי חשיב עוון 'יוצא' הותר מכללו, הא כיון דבהכי מצוותו לא חשיב הותר מכללו, וכדאמרין להלן גבי היתר שמאל דיום הכיפורים. ותירצו, דכיון דבפנים לא משכחת לה היתר, שפיר חשיב הותר מכללו.

ד גמ', עוון דלפני ה' אין עון יוצא לא. עיין לקמן אות ז.

ה רש"י ד"ה מכללו בבמה, מכללו שנאסר יוצא במשכן הותר בנוב ובגבעון דאין שם קלעים. הקשה התוס' יו"ט (במתניתין), הא שנינו להדיא בזבחים (ק"ב): דאף בנוב ובגבעון היו קלעים וקדשי קדשים אינם נאכלים אלא לפנים מן הקלעים. ואי כוונת רש"י להיתר במות דנוהג אף בנוב ובגבעון, אמאי נקט נוב ובגבעון, הא משכחת לה טובא זימני דהותרו הבמות. נולכאורה יש לומר דכוונת רש"י במה שכתב ד"ה אין שם קלעים, דבנוב ובגבעון אין דין קלעים, והיינו דאינו מחויב להביא קרבנו למקום קלעים. וכן מדויק מדבריו בזבחים (קכ.) ד"ה מה יוצא כשר בבמה שכתב, 'שהרי כשירה בלא מחיצות'.

ו [תוס' ד"ה הא אינו, בסוה"ד, ועוד יש לפרש דנותר הותר מכללו במנחת כהנים. לכאורה דבריהם אינם לשיטת ר"ת דהא דבעינן הותר מכללו, היינו משום דקרא דריצוי ציץ איירי דווקא היכא דאשכחן ריצוי במקום אחר, דהא מנחת נסכים אף דלא אשכחן ביה חיוב משום פיגול, הא אף ריצוי לא אשכחן. אלא לשיטת רש"י בד"ה הא אינו, דהאי הותר מכללו הוי רק צד קל].

ז תוס' ד"ה אימא יוצא, בסוה"ד, ולשונוי כמו בעון יוצא. הקשה העולת שלמה, הא מה דמשנינן בעון יוצא דאינו 'לפני ה'', לא יהני על עוון זרות, דהא עוון זרות שפיר נעשה לפני ה'. ותיירץ, דמאי דבעינן לפני ה', לאו אעוון דעליו הציץ מרצה, אלא אהותר מכללו קאי, דדווקא היכא דהותר מכללו לפני ה', נאמר ריצוי ציץ. דהא לפני ה' אקרא דלרצון להם קאי, דמיניה ילפינן דבעינן הותר מכללו במקום אחר, כדכתבו התוס' בד"ה הא. ועיין בשיטה מקובצת (אות יט).

ח גמ', אמר ליה אבני עוון שהיה בו ודחיתו לאפוקי יום הכיפורים דהכשירו בשמאל. כתב הקרן אורה, דהשתא דאתינן להכי, מיתרצי כל הני דמקשינן,

וזכור והשלימן לכביצה, אי מהני לטמאותו על ידי עוד נגיעה, משום דבכהאי גוונא פשיטא דמהני לו עוד טומאה, דהא איכא חצי שלא נטמא שמחובר אליו, ודווקא בצירוף כלי דסוף סוף גופין נפרדין הן, מיבעיא ליה אם חשיב כגוף אחד ושפיר מהני תו לטמאותו, או דסוף סוף גופין נפרדין ואמרינן שבע ליה טומאה. נולכאורה יש לבאר עוד, דשורש הספק הוא בגדר דיני טומאה, האם טומאה היא ענין דיני ככל האיסורים, דכשטמא נוגע בדבר המקבל טומאה התורה מחילה עליו טומאה, ושפיר איכא למימר דאף כשכבר נטמא, אם חזר ונגע בו, איכא עליו עוד דין דצריך לחול עליו טומאה. או דלמא, דענין הטומאה הוא דבר מציאותי, דכשטמא נוגע בדבר אחר עוברת ממנו הטומאה ומתפשטת בו, ולהאי גיסא אחר שכבר נטמא, שוב אין מקום לטומאה אחרת, וכיון דלא נתפסה הרי פקעה. ועיין לקמן אות טו].

דף כד ע"ב

יד גמ', אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע הזב. פירש רש"י ד"ה אלא, להכי מהני ליה וכו' דאם נגע בו הזב קודם שעשאו וילון וכו' עכשיו וכו' ונשארה עליו תורת מגע וכו'. אמנם הרמב"ם (בפירושו המשנה כלים פכ"ז מ"ט) כתב, דאיירי בגוונא דנגע בו הזב לאחר שעשאו וילון. וכתב הצאן קדשים, דמה שפירש רש"י דנגע בו הזב קודם, היינו למאי דסלקא דעתיה דאביי להוכיח מהתם דלא אמרינן שבע ליה טומאה. אבל למאי דדחי רבא, שפיר איכא לאוקמי אף בכהאי גוונא. והא דרבא גופיה לא דחה דאיירי בנגע בו הזב לאחר שעשאו וילון, דאי הוי מוקים לה הכי, אדרבה, יש לפשוט לאידך גיסא, דאמרינן שבע לה טומאה ולא משכחת להו תרי טומאות בהדי הדדי. והברכת הזבח כתב, דאי איירי בגוונא דנגע בו לאחר שעשאו וילון, מאי קמשמע לן, פשיטא דמטמא במגע.

טו גמ', אמאי לימא שבע ליה טומאה וכו'. העיר הקרן אורה (בעמוד א ד"ה בעי רבא), מאי קשיא מסדין, דלמא כיון דהשתא משכח רווחא שפיר חיילא טומאת המגע, דלכאורה האי דינא ד"שבע לה טומאה", כדינא ד"אין איסור חל על איסור". וכי היכי דבאיסורים אמרינן דמתלי תלי וקאי דאי משכח רווחא חייל, הוא הדין יש לומר בטומאה. וכתב, דעל כרחך צריך לומר דלא דמי לאיסורים. [ועיין שערי ישר (ש"ג פ"ח) שהאריך לבאר דאין ענין טומאה דמי כלל לאיסורים, משום דטומאה היא מציאות ולא רק דינים, ומשום הכי אחר דכבר נטמא אין מקום לטומאה חדשה. ויש לדון לדבריו מאי מהני בבת אחת].

טז תוס' ד"ה ועשאו, בתוה"ד, צריך לומר דאיירי בבגד שלא נקפל. ביאר הצאן קדשים, דאם נקפל הא הוי מגע בגלוי ולא מגע בית הסתרים.

יז תוס' ד"ה כי נגע, בתוה"ד, שמועיל לטמא טומאה פחות מכביצה וכו'. ביאר העולת שלמה, דאי אבר מן החי חשיב אוכל, מצטרף עם פחות מכביצה אוכלין להחשב כביצה, ושפיר יקבל ממנו טומאה, אבל אי לא חשיב אוכל, אינו מצטרף בהדי הפחות מכביצה אוכלין ולא היה מטמאו, דהא אין אוכל מקבל טומאה בפחות מכביצה.

יח בא"ד, ואין לתרץ דהאי דחישב עליו וכו'. ביאר החק נתן, דכוונתם דאין לתרץ דהא דלא אמרינן התם שבע לה טומאה, משום דדוקא לאחר שפירש מאביו ופקעה הטומאה החמורה, מקבל טומאת אבר מן החי, ולהכי לא חשיב שבע לה טומאה, דמדמוקי לה התם כרבי מאיר, משמע דמשום טומאת בית הסתרים מטמינן לה טומאת אוכלין, ואי רק בשעה שפירש מקבל טומאת אוכלין, הא שפיר אתיא אף כרבי יוסי. ועיין עוד בברכת הזבח. והצאן קדשים כתב, דיש להגיה בדברי התוס' 'ואפשר עוד לתרץ וכו', וכוונתם לתרץ, דכיון דמשום טומאת בית הסתרים איירי התם, ואלכאורה דרבי מאיר דמטמאו, לא קשיא משבע לה טומאה, דהא בבת אחת הוו. אמנם המשנה למלך (פי"ב משאר אבות הטומאות ה"ט) כתב, דלא יתכן דמחמת טומאת בית הסתרים יחשב בבת אחת, דהא טומאת אוכלין באה רק על ידי המחשבה, וטומאת אבר מן החי קדמה לה.

יט בא"ד (הנמשך לעמוד הבא), והשתא אימת אתא ליה וכו'. כתב המשנה למלך (פי"ב משאר אבות הטומאות ה"ט), דיש חסרון דברים בדבריהם,

הדרך היומיומית

מסכת מנחות דף כה – דף כו

כה אדר ב' – כט אדר ב' התשע"א

מקרא ילפינן לה, אמאי כשר בדיעבד.

יח' רש"י ד"ה במזיד אין תרומתו תרומה, בתוה"ד, ופליגי בה אמוראי ביבמות וכו'. ביאר הצאן קדשים, דהוקשה לרש"י, דנימא דעד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא לתקן השיריים, אבל להתירן באכילה מי אמר, ולהכי כתב, דאיכא למאן דאמר דלתנא קמא דפליגי אר' יוסי השיריים נמי מתוקנים, ועל כרחך דרבי יוסי שרי אף באכילה, ושפיר אמרינן דלדידיה הציץ ירצה אף על אכילות. [אמנם עיין ברש"י לעיל (טו)]. שכתב בד"ה רבנן סברי, דציץ מרצה למיהוי קרבן מעליא, אבל טמא לא מישתרי באכילה, דעבר בלאו דוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. וצריך עיון (ח.ו.ו.). והטהרת הקודש כתב, דכוונת רש"י להוכיח דקנסינן אף במקום דאית ליה פסידא, דהא איכא למאן דאמר דתרומתו תרומה ויחזור ויתרום.

יט' גמ', נותרות היינו לו. העיר הרש"ש, דלכאורה יש לפרש דפיגולין היינו מחשבת חוץ לזמנו, ונותרות היינו מחשבת נותר.

כ' גמ', אלא אף פיגולין כנותרות. הקשה השיטה מקובצת (אות ד), הא פיגול אינו נותר לטהורים ושפיר מתמעט. ותיירץ, דכיון דאין פיגול נקבע אלא לאחר שיקרבו כל מתיריו, ונמצא דאכילה ופיגול באין כאחת, ושפיר קרי ליה נותר לטהורין.

כ"א גמ', שם. הקשה בחידושי הרשב"א, מה לו לתלות פיגול בנותר, הא תרומתו אינם נותרים עתה לטהורים, וכי היכי דאפילו הכי מרבין נותרות, איכא נמי לריבויא לפיגול. ותיירץ, דאפילו הכי נותרות עדיפי, דהא עד שנעשו נותר שפיר הוי נאכלין וקרינן בהו "אשר לה". אבל הפיגול מעולם לא היה נותר, אלא דעד שעת פיגולו היה ראוי להיות נותר, ומשום הכי תלינן להו בנותרות, דאי לאו דדינן כנותרות לא אמרינן דהריבוי קאי נמי עליהם.

כ"ב גמ', רבינא אמר טומאתו בין בשוגג ובין במזיד הורצה וכו'. כתבו התוס' ביבמות (ז). ד"ה והא, דרבינא ור' שילא פליגי בסברא, דמר סבר דבמזיד בטומאה איכא למיגור טפי, משום דהוי אתחלתא דפסול, ואף לא עביד מצוה בעידן הטומאה. ומר סבר, דאדרבה יש לקנוס טפי בוורק במזיד, משום דמקריב דבר טמא למזבח וזילא ביה מילתא. והטהרת הקודש כתב, דלולי דבריהם יש לפרש, דטעמיה דרבינא כדי שלא יהיה חוטא נשכר והא שייך דווקא בזריקה, אבל לא בטומאה. ורב שילא סבר, דאדרבה דווקא בטומאה יש לקנוסו משום דעבר על איסור דאורייתא שטימא קדשים, אבל זריקה דמדאורייתא שרי אפילו לכתחילה, אין טעם לקנוסו.

כ"ג תוס' ד"ה ורב שילא, וא"ת מאי דוחקיהו דרבינא ורב שילא לשנויי וכו'. העיר הטהרת הקודש, דלכאורה היה להם להקשות כן אף אשנויא דרב יוסף, "הא ר' יוסי והא רבנן". ועיין שם מה שהאריך לבאר.

דף כו ע"א

א' מתני', כמדת רבי אליעזר כשרה. פירש רש"י בד"ה כמדת ר' אליעזר, דכי היכי דהכשיר זריקת דם זבחים אף דאין בשר, הוא הדין דהכשיר הקטרת קומץ בלא שיריים. וכתב העולת שלמה לעיל (ט), דליכא למימר דמסברא אמרינן הכי, דהא שפיר איכא למימר דסבר כדרשת ריש לקיש לעיל (ט): דבעינן מנחה שלימה בשעת ההקטרה, אלא שהיה מקובל להם דאף גבי מנחות סבר כן.

ב' מתני', וכמדת רבי יהושע פסולה. כתב רש"י בד"ה כמדת ר' יהושע, דאמר גבי זבחים דאם אין בשר אין דם. והעיר השיטה מקובצת לעיל (ט: אות ב), דהא תינח זבחים משום דאיכא קרא, אבל גבי מנחות מאי איכא למימר. וביאר, דאף במנחות איכא קרא וכדלעיל (ט): דדרשינן מדכתיב "והריחם הכהן מן המנחה" פרט לחסירה. ובהאי קרא פליגי התם ר' יוחנן וריש לקיש, האם ילפינן לפסול אפילו היכא דאיכא שיריים ודלא כזבחים, או דאף במנחות סגי בשיריים.

ג' מתני', שם. מסקינן בפסחים (עז): דהאי פסולה דקאמר לר' יהושע גבי נטמאו השיריים היינו לכתחילה, אבל בדיעבד הציץ מרצה. וכתב בחידושי הגרע"א, דאיכא למימר דפסולה דקתני במתניתין היינו אפילו בדיעבד,

דהא כולוהו בהכי הכשירין ולא דמי לטומאה, דאף אי נימא דטומאה הותרה בציבור, מכל מקום לכתחילה יש לעשותה בטוהורים. [אמנם להמבואר בתוס' בזבחים (כג):] ד"ה הא אינו דעון יוצא לא חשיב הכשירו בכך, כיון דלא משכחת לה היתר בפנים, תירוצו דאביי לא יהיג איוצא]. ועיין באות הבאה.

ט' גמ', רב אשי אמר עון הקדשים ולא עון המקדשים. כתב הקרן אורה, דרב אשי לא ניחא ליה בשינויא דאביי, משום דאביי לטעמיה ביומא (ז): דכולי עלמא מודו דטומאה דחוויה בציבור, ושפיר יש לחלק דשאני שמאל ויוצא דהכשירו בהכי ולא דמי לטומאה דלא הכשירו בהכי. אבל רב אשי סבר דאיכא מאן דאמר דטומאה הותרה בציבור, ומשום הכי ניחא ליה לשינויא נמי אליביה.

י' תוס' ד"ה ואימא עון בעל מום, וא"ת אמאי לא פריך מעון טריפה. כתב בחידושי הגר"ז, דלכאורה ריצוי ציץ מהני, דווקא בפסולי קרבן, אבל טריפה דהוי חסרון בעצם הקרבן, ולא בגדר פסול, מנלן דאף ביה מהני ריצוי ציץ.

יא' גמ', דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה. פירש רש"י בגיטין (נד): ד"ה במזיד לא הורצה, דמדאורייתא שרי לכתחילה לזרוק את הדם משום דהציץ מרצה, ומדרבנן אסרוהו ומשום הכי בשוגג הורצה. אמנם רש"י בפסחים (לד): ד"ה אי אמרת בשלמא כתב, דריצוי ציץ מהני רק בדיעבד, אבל לכתחילה וודאי דלא שרי לזרוק. [ואולי כוונתו רק מדרבנן].

יב' גמ', שם. כתב הזבח תודה, דסוגיין לא אזלא כדמסיק רב פפא בפסחים (יז): דהלכתא גמירי לה דמשקי בי מדבחיא דכן, דלרב פפא כלל לא בעינן ביה ריצוי ציץ, דהא הדם מעולם לא קיבל טומאה. ומשום הכי הרמב"ם לא הביא לסוגיין, משום דפסק (פ"א מפסולי המוקדשין הל"ד) דדם קדשים אינו מקבל טומאה. וכן כתב הקרן אורה (זבחים מה:). אמנם דעת רש"י בפסחים (יז): ד"ה קשיא, דדברי רב פפא נדחו, משום דכשאמר להו לא ידע מהני משניות דמבואר להדיא דאית בהו טומאה.

יג' גמ', אבל בציבור בין בשוגג בין במזיד הורצה. כתב הטהרת הקודש, דהאי ברייתא סברא דטומאה דחוויה בציבור ובעינן ריצוי ציץ, ואף דלכתחילה אם יש לו קרבן אחר לא יזרוק את דמו של זה, אם עבר וזרק בציבור לא קנסו, ומרצה בין בשוגג ובין במזיד. אבל למאן דאמר טומאה הותרה בציבור, הא לא בעינן כלל ריצוי ציץ, ואפילו לכתחילה שרי לזרוק.

דף כה ע"ב

יד' גמ', ורמינהו על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר. הקשה השיטה מקובצת (אות ב), מה שייך ריצוי ציץ בבשר, הא כיון דנטמא נאטר באכילה, כדכתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ויקרא ז, ט). ותיירץ, דלרבי יהושע דאמר בזבחים (קד). דאם אין בשר אין דם, מהני ריצוי ציץ לאחשובי דאיכא בשר, וזורקין את הדם. ולרבי אליעזר דאמר התם דאף אם אין בשר וזורקין את הדם, מהני לאקבועי בפיגול ולהוציאו מידי מעילה.

טו' גמ', שם. הקשה הטהרת הקודש, הא כיון דמסקינן ביבמות (ז), דמאי דאמרינן בברייתא קמייתא דבמזיד לא הורצה, היינו דלא נותר הבשר באכילה, אבל הבעלים נתכפרו, שפיר איכא למימר דהך ברייתא דקתני דמרצה בין בשוגג ובין במזיד, אכפרת בעלים קאי.

טז' גמ', אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' יוסי הא רבנן דתניא וכו'. העיר האור שמח (פ"ד מקרבן פסח ה"ב), דאי נימא כשיטת רש"י (לעיל אות יא) דמדאורייתא שרי לזרוק אפילו לכתחילה, מה מדמה לפלוגתא ר' יוסי ורבנן גבי תרומה, הא התם דבר תורה הוא דאסור, ומשום הכי גזרו אמזיד. [אמנם עיין באות הבאה, דלאו ברירא דאסור מדאורייתא].

יז' גמ', אין תורמים מן הטמא על הטהור. ברש"י ד"ה בשוגג נראה, דהיינו טעמא דאין תורמים מן הטמא על הטהור, משום דאין תורמים מן הרע על היפה, ומשום הכי בדיעבד תרומתו תרומה. ועיין ברש"י בפסחים (כה): ד"ה ראשית דגנך שפירש, דהוא משום הפסד כהן. וכן כתב הר"ש בתרומות (פ"ב מ"ה). אמנם רש"י בשבת (כה): ד"ה ראשית דגנך פירש, דילפינן לה מדכתיב "תתן לו" דבעינן דבר הראוי לו לאכילה. ועיין שם בשפת אמת שהקשה, דאי

תודה, דלכאורה נראה דבעינן נמי שיקמצנו מאותו כלי שבו נתקדש ולא מהני לקומצו מכלי אחר. ותמה, דלא מסתבר לומר כן. ועוד, מהיכן משמע האי דינא בברייתא. ומשום הכי ביאר, דכוונת רש"י לאפוקי מהיכא דקידשו בכלי שרת והעבירו **לכלי חול** וקמץ ממנו, דלא מהני. ועיין **בשיטה מקובצת** (אות כג) דגרס "קמצו מכלי שרת שנתקדשה בו המנחה".

(יד) גמ', **בשמאלו וחישב עליה**. כתב **השיטה מקובצת לקמן** (עמוד ב) אות א', דמדברי רש"י בר"ה **בשמאלו וחישב נראה**, דקאי אקמץ בימין ונתן לשמאל ובעודו בשמאל חישב עליו, ומאי דקתני פסולה הוא משום מחשבתו. ותמה, הא בכהאי גוונא אף איסורא ליכא, דכיון דאינו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה, וכדאמרינן **לעיל** (ה:): גבי מנחת העומר. ומשום הכי ביאר, דאיירי בקמץ בשמאלו ומשום הכי פסול.

דף כו ע"ב

(טו) גמ', **נעשה כדם שנשפך מן הצואר**. הקשה **בחידושי רבינו חיים הלוי** (פ"ג ממעשה הקרבנות ה"ב), מה שייך למימר דנפסל כדם שנשפך מן הצואר. הא התם גבי דם ילפינן לה **בזבחים** (כה). מדכתיב "ולקח מדם הפר" ודרשינן "דם מן הפר יקחנו פרט לנשפך". אבל גבי קומץ, מהיכי תיתי דבעינן לקבלו ממקום מסוים. וביאר, דילפינן מדם, דכי היכי דבדם בעינן שלא יהיה הפסק בין השחיטה לקבלה, הוא הדין בקמיצה בעינן דלא יהיה הפסק בין הקמיצה לקבלה.

(טז) גמ', **אמר רבי יהושע בן לוי פעמים ולא פעמי פעמים**. כתב **הזבח תודה**, דהא דשרינן בפעמים היינו אפילו אחת בבוקר ואחת בערב. והוסיף, דיש להסתפק מה הוא השיעור כדי להחשב הפסק ולפוסלו משום "פעמי פעמים".

(יז) גמ', **רבי יהושע בן לוי סבר אין קומץ פחות משני זיתים**. הקשה **הקרן אורה**, הא שנינו **בעירובין** (ל:): דמלא קומצו בעינן והכל לפי מה שהוא אדם, והיאך שייך למימר דאין קמיצה פחותה משני זיתים. וכתב, דצריך לומר דהא דאמרינן דאין קומץ פחות משני זיתים, לאו דינא קאמרינן, דמהיכי ילפינן האי דינא. אלא סתמא קאמר, דמסתמא בכל קומץ דאדם איכא שני זיתים, ורבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן בהא פליגי, דרבי יהושע בן לוי סבר דאינו בנמצא קומץ פחות משני זיתים, ושפיר איכא למימר דמאי דקתני במתניתין "פעמים" היינו דווקא, משום דבעינן לכל הפחות קומץ בכל הקטרה. ורבי יוחנן סבר דמשכחת לה קומץ פחות משני זיתים, ועל כרחך ד"פעמים" לאו דווקא, דכיון דאינו כזית מה לי פעמים ומה לי שלשה או ארבעה פעמים. אמנם כתב, דמדברי **הרמב"ם** (פ"ג ממעשה הקרבנות ה"ד) דפסק להאי דינא דאין קומץ פחות משני זיתים, משמע דסבר דדינא הוי. וכן נראה מדברי **הירושלמי** (יומא פ"ב ה"א), דכתב דאלא מעתה כהן שאין ידו מחזקת שני כזיתים יפסל לעבודה. ועיין **בשו"ת חתם סופר** (ח"א אורח חיים סימן צח) שכתב, דמאי דאמרינן דהכל לפי מה שהוא, לא אתי לפחות משיעור שני זיתים, אלא יקמוץ ויחזור ויקמוץ עד שימלא לשיעור שני זיתים. והוסיף, דמכאן יליף **הרמב"ם** (פ"ג ממפסולי המוקדשין ה"ז) דשרי לקמוץ המנחה פעמים רבות.

(יח) גמ', **איתמר קומץ מאימתי מתיר שיריים**. כתבו **התוס' בר"ה קומץ**, דהוה מצי למינקט אימורים דכמה דלא (פסחים נט:): מיקטרי אימורים לא מישתרי בשר באכילה. וכתב **הקרן אורה**, דנראה דגבי אימורין אף ר' יוחנן מודה דסגי במשלה בהן האור. דהא איתא **בפסחים** (נט:): דכדי להתיר את הבשר סגי בהלנה בראשו של מזבח, וכל שכן שיותר משמשלה בו האור.

(יט) גמ', ר' יוחנן **אמר משתצית האור ברובו**. מבואר **בירושלמי** (יומא פ"ב ה"א), דהאי רובו היינו רוב כל פרידה ופרידה. וכתב **האור שמח** (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ג), דמדברי **הרמב"ם** (שם) שכתב בסתמא עד שיוצת האור ברובו, משמע דלא בעינן רוב כל פרידה ופרידה. ועיין שם שהאריך להוכיח מדברי הרמב"ם.

(כ) גמ', **טעמא דר' יוחנן אמר קרא והנה עלה קיטור הארץ וכו'**. כתב **בחידושי הגרי"ז**, דמהא דילפינן מהאי קרא נראה, דכל שלא משלה האור ברובו לא חשיב "קיטור", ואם כן איכא למימר דמאי דסגי ברוב אינו משום ד"רובו

משום דסבר תנא דמתניתין דאין הציץ מרצה על אוכלין, ומאי דקאמר וכמדת ר' יהושע פסולה, היינו דווקא בגוונא דבליכא לשיריים ליכא אף לקומץ.

(ד) גמ', **אבל מקצת שירייה לא**. כתב **הרמב"ם** (פ"ג ממפסולי המוקדשין ה"כ), דאם נשתיירו **מקצת** שיריים בכשרות, יקטיר את הקומץ, ואותן השיריים נאסרו באכילה. ו**בחידושי הגרי"ז** העיר, דלכאורה תליא **בכזית** כמבואר בסוגיין, ואמאי סתם הרמב"ם "קצת".

(ה) גמ', **ואשכחן חלב וותרת ושני הכליות מנלן**. הקשה **בחידושי הרשב"א**, מאי קשיא ליה איותרת ושני הכליות, הא ממה נפשך או דבכלל בשר הן, או בכלל חלב. ותירץ, דלאו חלב הן, ואף מדין בשר ליכא למילף להו משום דאינם ראויים לאכילה.

(ו) מתני', **שלא בכלי שרת פסול ור' שמעון מכשיר**. כתב רש"י בר"ה **שלא בכלי שרת**, דבתחילת מנחה כולי עלמא מודו דבעי כלי. אמנם **הרמב"ם** (בפירוש המשניות) כתב, דאפילו היתה המנחה בכלולתה בלא כלי מכשיר לה ר' שמעון ואפילו לא נתן את הקומץ בכלי שרת.

(ז) גמ', **אמר ר' יהודה בריה דרב חייה מאי טעמא דר' שמעון וכו'**. הקשה **הטהרת הקודש** (על רש"י ד"ה בא לעבודה), דעד כאן לא אמרינן דבא לעבודה ביד עובדה בימין אלא לענין הקטרת הקומץ שהוא כנגד זריקת הדם, ולהכי אקשיננהו רחמנא לחטאת למימר דבא לעבודה ביד עובדה ביד, אבל קידוש הקומץ בכלי שרת דהוא כנגד הקבלה, מהיכי תיתי למימר דלא בעי כלי. [ועיין **תוס' לעיל** (י:): ד"ה **בשמאל**, שהביאו **בזבחים** (כה)]. פירש **בקונטרס** דמכשר בשמאל, משום דלא עדיף מקבלה דמכשר בה רבי שמעון בשמאל. וביארו דאף דכתיב בה קרא "יד" שמא לא מסתבר ליה למדרש דעדיף מקבלה].

(ח) גמ', **ור' ינאי אמר כיון שקמצו מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו בהמיינו וכו'**. כתב **בחידושי מרן רי"ז הלוי** (פ"ה ממפסולי המוקדשין ה"ח), דאין לומר דעיקר חידושו של ר' ינאי הוא דאפילו היכא דאינו עובד בכלי שרת לא בעי ימין. דאי הכי, הוי ליה למימר להדיא דאף בשמאל כשר, ולמה לו למימר "אפילו בהמיינו". אלא עיקר כוונתו לחלוק על ר' יהודה בריה דר' חייא דאמר דהיינו טעמא דלרבי שמעון כשר שלא בכלי שרת, משום דיכול לעובדה או ביד או בכלי, ואתי למימר דמה שהכשיר רבי שמעון שלא בכלי היינו משום דלא בעינן לא יד ולא כלי.

(ט) גמ', **ואפילו בהמיינו**. כתב **בחידושי רבינו חיים הלוי** (פ"ג מתמידין ומוספין ה"ד), דמוכח מר' ינאי, דהיכא דלא בעי ימין, אף לא בעי עצמו של כהן, ומשום הכי שרי אפילו בהמיינו, אף דבעלמא כהאי גוונא הוי חציצה ולא חשיבא בעצמו של כהן.

(י) גמ', **הקומץ והקטורת והלבונה שהעלן בין ביד בין בכלי וכו'**. כן פסק **הרמב"ם** (פ"ב ממפסולי המוקדשין ה"כד), והעיר עליו **הלחם משנה**, דאותה ברייתא כרבי שמעון אזלא, והרמב"ם דפסק (בפ"ג ממפסולי המוקדשין ה"ו) כרבנן, היאך פסק להאי ברייתא. וכתב, דשמא סבר הרמב"ם דבדיעבד אף רבנן מודו. אמנם העיר דלא משמע הכי מסוגיית הגמ'. והר"י **קורקוס** כתב, דמאי דהכשיר הרמב"ם להעלותן בין ביד ובין בכלי היינו מהמזבח לאישים, אבל עצם העלאה על גבי המזבח וודאי דבעי בכלי ובימין ורבנן. אמנם סיים, דאכתי תמוה מנין לרמב"ם לחלק.

(יא) תוס' ד"ה **הקטר חלבבים**, מצי למימר וכו'. ביאר **הקרן אורה**, דספיקם תליא בבואור הא דאמרינן **לעיל** (י:): דהולכת איברים לכבש הויה עבודה דלא מעכבת כפרה ומשום הכי לא בעיא ימין. **דרש"י** (שם) **בר"ה ומשני לעולם** כתב, דהיינו משום דאפשר לבטלה להולכה. ולדבריו, הקטרת אימורים שאי אפשר לבטלם, חשיב דבר המעכב כפרה ובעי ימין. אבל למה שכתב **רש"י בזבחים** (כ:): ד"ה **מהו דתימא**, דהקטרת אימורים גופייהו לא מעכבי כפרה, שפיר איכא למימר דאף רבנן מודו ביה דלא בעי ימין.

(יב) רש"י ד"ה **ועצים**, עצי מערכה. העיר **הרש"ש**, אמאי לא פירש כפשוטו, דאיירינן במתנדב עצים.

(יג) רש"י ד"ה **קמצו שלא מכלי שרת**, שנתקדשה בו המנחה. כתב **הזבח**

הדרג היומיומי

מסכת מנחות דף כו - דף כז

כט אדר ב' - א ניסן התשע"א

מצדי העצים, הרי זה ספק אי דרך הקטרה בכך, או לאו. ונשאר בצריך עיון. ואמנם עיין שם בלחם משנה דתמה על הרמב"ם, דמסוגיין נראה דהנך תרי איבעיות באיברין ובצידי המזבח, לאו משום דרך הקטרה נינהו, אלא משום קרא דכתיב "על העצים".

ב) גמ', הכא נמי על בסמוך או דלמא על העצים דומיא דעל המזבח. העיר השפת אמת, למה על המזבח פשיטא ליה דהיינו ממש עליו, אפשר למאן דאמר על בסמוך יהא רשאי לעשות מערכה אצל המזבח. וכתב דאולי היה להם שום דרשא דהכי הווי. [נציין המגיה, לעיין בזבחים (סה) דפליגי תנאי אי עושין מערכה על גבי סובב. ולכאורה כונתו שהוא אצל המזבח שכיון השפת אמת. והדברים צרכים עיון, דהא אי אמרינן דעושין מערכה על גבי סובב היינו שהוא "מזבח" ולא אצלו. אמנם דברי השפת אמת נמי צרכים נמי עיון, דהא בעינן ראש המזבח, אם כן מה שייך "אצלר".]

ג) גמ', מאי טעמא אמר קרא מלא קומצו תרי זימני. ובתוס' ד"ה מסלתה מבואר, דהאי מאי טעמא לאו אעיינן דנפשיהו קאי, משום דלהא לא בעינן שנה הכתוב לעכב, אלא קאי אמעכבין זה את זה. וכתב הטהרת הקודש, דיש לומר דלענין מלא קומצו בעינן שנה הכתוב לעכב אף לעיכובא דנפשיה, משום דאי לא הכי, הוי אמינא דכיון דלקמן (קו). מקשינן קומץ ללבונה, הוא הדין דנימא דסגי בכל שהוא מן הקומץ, כי היכי דסגי בלבונה.

ד) גמ', דמנחת נסכים ככה ומנחת נדבה אמר קרא משמנה. ביאר בחידושי הגרי"ז, דהא דלא ילפינן מנחת נסכים משאר מנחות, הוא משום דאי משאר המנחות הוי אמינא דדווקא גבייהו דסגי בלוג לעשרון, מעכב, אבל מנחת נסכים דבעי טפי, אינו מעכב. והוסיף, דהיינו טעמא דרק לענין עיכובא דנפשיה דשמן בעינן קראי למנחת נסכים, אבל להא דשמן מעכב את הסולת לא בעי קרא, משום דלהא שפיר אפשר ללמוד משאר מנחות.

ה) מתני', שני שעירים של יום הכיפורים מעכבין זה את זה. העיר הרש"ש, הא אף שאר מילי דיום הכיפורים מעכבים זה את זה, ואמאי בעי לילף לשעירים. וכתב, דאתי לאשמועינן דאף שיעיר המשתלח שנעשה בחוץ וכשר על ידי זר מעכב. עוד כתב, דשאר מילי כבר כתב להו בדוכתייהו, והכא שנה לאלו הבאים זוג זוג דמעכבין זה את זה.

ו) מתני', שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה. כתב בחידושי הגרי"ז, דמדברי הרמב"ם (פ"ח מתמידין ומוספין הי"ד) שכתב, דאם מת אחד מהן או ברח או נעשה טריפה, יקח זוג לשני, מבואר, דמאי דאמרינן דמעכבין היינו דומיא דשני שעירי יום הכיפורים דאמרינן ביומא (סב.), דאין להקריב זה בלא זה, ודלא כמוספין שמעכבין בחובת היום, דאם חסר אחד מהן אמרינן שיקריב לכל הפחות מה שיש לו.

ז) מתני', ז' הזיות שעל בין הבדים שעל הפרוכת שעל מזבח הזהב. העיר הרש"ש (על רש"י ד"ה שעל הפרוכת), הא על בין הבדים היו שמונה הזאות, וכדחשיב לה רש"י לעיל (טז). ד"ה מ"ג דיום הכיפורים. ואמאי תני במתניתין רק לז' הזיות. וכתב דמנו רק להני דהם שבעה שבעה.

ח) תוס' ד"ה ארבעה שבמצורע, בתוה"ד, שהיה מערב בהם הדם. ביאר הצאן קדשים, דכוונתם לומר, דהדם הוא עיקר דהא בעינן ממשות של דם ניכר במים, וכדאיתא בסוטה (יז:), וכבר חשיב ליה דם. והעולת שלמה כתב, דלא תני אלא מינים מיוחדין ולא מים שמערבין בהם הדם.

ט) גמ', וד' שבלולב ולקחתם לקיחה תמה. פירש רש"י בד"ה לקיחה תמה, דבעינן ארבעתן כאחת. ביאר הקרן אורה, דהא ליכא למימר דהא גופא אתי קרא לאשמועינן דבעינן ליטול לכולהו ואם לא נטל לכולהו לא קיים מצות ד'

מינים, דהרי בחולין לא בעינן שנה עליו הכתוב לעכב. ועל כרחך דאתי קרא לאשמועינן דבעינן לנטולן כאחת, וכדפירש רש"י. אמנם העיר, דאכתי איכא למימר דאתי קרא למימר דאם נטל רק אחד, לא קיים מצוה כלל. וביאר, דלישנא ד"לקיחה תמה" משמע דבעינן ליטול כולן כאחד. ועיין לקמן אות יג. **י) גמ', אבל יש לו אין מעכבין.** פירש רש"י בד"ה אבל יש לו, דאפילו לא אגדן. כתב הבית יוסף (או"ח סימן תרנא), דמשמע מדברי רש"י, דלא בעינן שיטול לכולהו בהדי הדדי, וסגי בהא דמונחים לפניו ונטולן אחד אחד. וכדכתב הרמב"ם (פ"ז מלוכלב ה"ו). [והעיר הכפות תמרים (סוכה לד:),

ככולו", אלא דבהוצת רובו מקרי הקטרה. **כא) גמ', והא עם בא השמש לא משכחת לה שתצית האור ברובו.** פירש רש"י בד"ה עם בא השמש, דאי לא חשיב הקטרה איפסלו בשקיעת החמה. אמנם הרמב"ם בפירושו לתורת כהנים (ריש פרשת צו) כתב, דמשום "ביום צוותו" אתינן עלה. וביאר בחידושי הגרי"ז, דסברת רש"י, דאי משום ביום צוותו, הא שפיר איכא למימר דסגי בהא דמעשה עבודת ההקטרה יהיה ביום, אבל לא בעינן שההקטר גופיה יהיה ביום, ומשום הכי ביאר, דאתינן עלה משום פסול שקיעת החמה.

כב) גמ' לא קשיא כאן לקלוט וכו'. הקשה בחידושי מרן רי"ז הלוי (עמוד עז), דהא ניחא גבי אברים ופדירן דטעם איסורם משום "פסול לינה", או משום "ביום צוותו". אבל הנך דזמנא היום כגון מנחת העומר או קטורת, מהיכי תיתי שיהני קליטה בהאי שיעורא. ותירץ בשם הגרי"ח, דלענין קיום דין ההקטרה, וודאי דמהני הא דמשלה בו האור, ורק לענין היתר השייריים בעינן שתמשול ברובו.

כג) גמ', רבי אלעזר מתני לה מבוא השמש ומוקים לה בפוקעין. הקשה העולת שלמה, אי משלה האור ברובו, אף לאחר עולת השחר שרי להעלותן, דשנינו בזבחים (מג). דהנותר והפיגול שהעלן על המזבח ומשלה בהם האור פקע איסורן, ואם פקע איסורן, כל שכן שלא יחול עליהם איסור נותר. וכתב, דמוכח מהכא דהא דמהני להו משלה האור, היינו רק לאחר שנעשו נותר ונפסלו, אבל אינו יכול לעשות מעיקרא שלא יפסלו בנותר, דומיא דמקוה דמהני להכשיר טמאים, אבל אינו מכשיר טהורים שלא יטמאו.

כד) גמ', קומץ ססדרו וסידר עליו את המערכה מהו דרך הקטרה בכך או אין דרך הקטרה בכך. הסתפק החזון איש (כג, א ב), האם להאי גיסא דדרך הקטרה בכך איירי נמי באופן שרק אחר סידור המערכה הצית את האש, דבהא גופא שמצית את האש מקיים את ההקטרה. או דאיירי רק באופן דהאש כבר דלוקה, וזרק את הקומץ מתחת עצי המערכה, דאי לא הכי לא חשיב הקטרה.

כה) גמ', בעי חזקיה איברין שסידרן וסידר עליהן המערכה מהו על העצים אמר רחמנא דווקא וכו'. העיר הקרן אורה, אמאי לא נסתפק חזקיה מסברא כי היכי דנסתפק ר' אלעזר מסברא לענין קומץ. וכתב, דבקומץ ליכא קראי ומשום הכי איבעיא ליה מסברא. אבל באיברין ליכא לאיבעיא מסברא, דודאי דרך הקרבה בכך, ודוקא משום דכתיב "על העצים" איבעיא ליה. [וצריך ביאור מאי שנא איברין מקומץ דדרך הקרבה בכך] ועיין בחזון איש (סימן כג סק"א) שביאר, דר' אלעזר איבעיא ליה בין בקומץ ובין באיברין, ומשום דעסק בדין הקומץ איבעיא ליה בקומץ. ומאי דרך חזקיה איבעיא ליה בין באיברין ובין בקומץ, וכיון דעסק באיברין איבעיא ליה באיברין. [וכיון דגבי איברין איתא לקרא שפיר תלי בון] ועיין לקמן (כו). אות א.

כו) גמ', בעי ר' יצחק נפחא איברין שסידרן בצידי המערכה מהו. כתב הזבח תודה, דהאי איבעיא היא באם תמצא לומר דבעינן על העצים ולא מהני תחת לעצים, דאכתי איכא למימר ד"על העצים" היינו נמי בסמוך לעצים. אבל אי נימא דסגי ב"על המזבח", פשיטא דמהני נמי מן הצד. ועיין עוד בקרן אורה.

כז) גמ', שם. העיר בהגהות חשק שלמה, דממאי דאמרינן בזבחים (סב:): "כשהוא זורק למערכה דלוקה הוא זורק", מבואר דלא סגי ליתן בצידי מערכה.

דף כז ע"א

א) גמ', כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר על בסמוך. כתב הזבח תודה, דמהא מבעיא לן משום דכתיב "על" ולא אי הווי דרך הקטרה, משמע דהוי דרך הקטרה. ואם כן בקומץ דלא כתיב "על" פשיטא דיהני בצידי המזבח. אמנם כתב, דיש לומר דאף בהא לא חשיב דרך הקטרה, והא דמבעיא ליה בהאי גוונא היינו משום דכיון דמשכח ליה קראי עדיפא ליה לאיבעיא בקראי. והוסיף, דכן נראה מדברי הרמב"ם (פ"ב מפסולי המוקדשין הכ"ו) שכתב, דאיבריים שסדרן וכן קומץ ססדרו, וסידר עצי המערכה עליהם, או שסידרן

דילפינן לה מדכתיב בה "היא" לעיכובא. אמנם כדברי רש"י מבואר להדיא בספרי (פרשת חוקת פיסקא קכד).

(ט) גמ', **שלא מכוונות כשרות**. כתב רש"י בד"ה **שלא מכוונות**, שלא כיוונם בין מזרח למערב. ועיין ברמב"ם (פ"ה ממעשה הקרבנות הי"ב) שכתב, שאם לא כיוון בהזיות שבפנים יצא. וכתב הכסף משנה, דמקור דבריו מסוגיין. ועיין שם ברדב"ז שכתב, דאין כוונת הרמב"ם דאם לא כיוון בהזאות יצא, דהא דעת הרמב"ם דמצוות צריכות כוונה. [ועיין שם שהאריך להוכיח כן], אלא כוונתו, דלא כיוון את ההזאות שיהיו אחת למעלה ושבע למטה.

(כ) גמ', **שם**. כתב השיטה מקובצת (אות ג), דמכל מקום למצוה בעינן מכוונות, דהא כתיב "לפני ה'", אלא דעיכובא ליכא, דהא דווקא גבי פרה כתיב "נוכח".

(כא) גמ', **וטהורין שנכנסו לפני ממציתן להיכל כולו**. כתב רש"י בד"ה **וטהורין שנכנסו**, דאיירי בי"א אמה מקום דריסת רגלי ישראל. **ובשיטה מקובצת** (אות ו) תמה די"א אמות הוי מעלה מדרבנן בעלמא. ומשום הכי ביאר, דלפנים ממציתן היינו להיכל. וכתב הזבח תורה, דאין כוונת רש"י דילקו ככהאי גוונא, אלא אתי לפרש מה היא מחיצתן, והוא המעלה דרבנן די"א אמות.

(כב) תוס' ד"ה **להיכל**, בסוה"ד, ותיריך ר"ת דהשתחוואה צורך עבודה. כתב הכסף משנה (פ"ב מביאת מקדש ה"ד), דמבואר מדבריהם דהנכנס לצורך עבודה או לצורך השתחוואה שרי. והביא שם דהסמ"ג (לא תעשה שג) כתב, דווקא השתחוואה דבגמר עבודה שרי. ועיין בתוס' יו"ט (בתמיד פ"ז מ"א) שכתב, דאף כוונת התוס' כדברי הסמ"ג, דהא לא כתבו דהשתחוואה הוי עבודה, אלא כתבו "דצורך עבודה היא". אמנם כתב, דמשלהי חגיגה דקתני דכהנים שאינן ראויים לעבודה היו נכנסים לשם להשתחוות, מבואר דשרי להכנס לצורך השתחוואה גרידא. אמנם בקרן אורה (בסוגיין) האריך להוכיח דאסור להכנס לצורך השתחוואה גרידא.

(כג) גמ', **ואנא אמינא היכל מחייב מבית לפרוכת מיבעיא**. פירש רש"י בד"ה **מבעיא**, דהא דרך היכל נכנס ומשנכנס להיכל קם ליה במלקות. הקשה המשנה **למלך** (פ"ב מביאת מקדש ה"ב) אי הכי, מאי משני רבי יהודה דאי לאו דכתיב מבית לפרוכת הוי אמינא דקודש היינו מבית לפרוכת והיכל אינו בכלל, הא כיוון דאיירי בחד גופא הנכנס, הוי ליה למיכתב היכל ולא מבית לפרוכת, וכדמקשינן **בזבחים** (פ"ב). וכתב הטהרת הקודש, דלולי דברי רש"י יש לפרש, דמאי דמקשינן אינו משום דכבר התחייב בהיכל, דהא שפיר איכא לאוקמי דנכנס להיכל כדי להשתחוות, ורק אחר כך נמלך להיכנס לפנים, אלא דמסברא הוי אמינא דאם חייב בהיכל, וודאי דיהיה חייב אף בפנים.

(כד) גמ', **ור' יהודה דאמר אל פני הכפורת דווקא והוה על נכח נמי דווקא**. הקשה השיטה מקובצת (אות ד), מה ענין זה לזה, הא טעמיה דרבי יהודה הוא כדמפרש בגמ' דאי סלקא דעתך כרבנן, לכתוב רחמנא אל הקודש ומבית לפרוכת. ומשום הכי ביאר, דרבי יהודה נמי סבירא ליה כדאמר רבי אליעזר בן יעקב דאינו חייב עד שיכנס דרך פנים, אלא דסבר דלא בעינן יתורא להכי, דילפינן לה ממשמעותא ד"אל פני", וכי היכי דילף לדרך משופש משמעות ד"אל פני", הכי נמי יליף למכוונות ממשמעות.

דאדרבה, מדברי רש"י נראה דפירש כר"ת דיטול כולם כאחד, ואגד הוא דלא בעינן. וביאר הקרן אורה, דאי לאו דכולם לפניו, לא חשיב בר חיובא, ומה שנטל אינו כלום, ורק אם יהיו כולם לפניו בשעת הנטילה מהני. אמנם עיין בר"ן על הרי"ף בסוכה (יז. מדפי הרי"ף) שהביא בשם הרמב"ן, דאפילו אין כולם לפניו, יכול ליטול אחד אחד כשיזדמן לידו. ועיין לקמן אות יד.

(יא) רש"י ד"ה **אבל יש לו**, אפילו לא אגדן. כתב הקרן אורה, דנראה מדבריו, דרב חנן סבר דאי ממתניתין הוי אמינא דבעינן אגד, ואתי לאשמועינן דלא בעינן אגד. ותימה הוא, דהיכי שמעינן הכי ממתניתין, הא האי מאן דאמר דסבר בעינן אגד יליף לה בגזירה שוה ד"קיצה קיצה", וכמבואר בסוגיין, אבל ממשמעות "לקיצה תמה" לא משמע ליה הכי.

(יב) תוס' ד"ה **ולקחתם**, בתוה"ד, וליתא דבסוף לולב הגזול וכו'. כתב השפת אמת, דתיבת "וליתא" לא שייכא הכא, וצריך לגרוס "ולדבריהם ביום שני תסגי שיטול האחד בשביל כולם דבסוף לולב הגזול וכו' דרשינן מולקחתם לקיצה לכל אחד ואחד מדכתיב ולקחתם לשון רבים ולא כתיב ולקחת, וליתא אלא כי היכי דעיקר לקיצה וכו'".

(יג) תוס' ד"ה **לא שנו**, פירש בהלכות גדולות וכו'. העיר העולת שלמה, דאי נימא דלא אתי קרא אלא למימר דבעינן לכולהו ואינו מקיים מצוה באחד, אמאי בעינן קרא להכי, הא בחולין לא בעינן שנה עליו הכתוב לעכב. ותיריך, דמאי דאמרינן דבחולין לא בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, היינו לעכב בסדר ובצורת העשיה, אבל היכא דהצריכה התורה כמה מינים, איכא למימר דכל מין מצוה הוא בפני עצמו ואין אחד מעכב לחבירו, ומשום הכי בעינן קרא לאשמועינן דמעכבים זה את זה. ועיין לעיל אות ט.

(יד) בא"ד, ור"ת הגיה בספרו וכו'. עיין ברא"ש בסוכה (פ"ג סימן יד) שהקשה, דאי את לאשמועינן דהלכה כרבנן דלא בעי אגד, אמאי לא אמר הכי להדיא. ועוד, כיון דרבים הם פשיטא דהלכה כוותיהו. ומשום הכי ביאר דבעינן שיהיו לפניו על השולחן, אבל לא בעי ליטול לכולהו בהדי הדדי. ועיין לעיל אות י.

(טו) גמ', **ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה**. כתב הרש"י, דהאי כולן לאו דווקא, דהא האתרוג וודאי אינו באגד עמהם.

(טז) גמ' **וכן ישראל בהרצאה עד שיהיו כולם באגודה אחת**. ביאר רש"י ד"ה **בהרצאה**, דכשהן מתעניין אין נענין עד שיהיו כולן באגודה אחת צדיקים ורשעים. כתב הנהיבות הקודש בשם הג"ר שלמה בלאך, דכוונת רש"י להמבואר בהוריות (ו:) דכל תענית שאין בה מופשעי ישראל לאו תענית היא.

(יז) גמ', **שם**. עיין באות הקודמת. **ובילקוט** (אמור רמו תרנא) גרסינן, דכמו כן ישראל לא ישובו לארצם עד שיהיו כולם אגודה אחת.

דף כז ע"ב

(יח) גמ', **שבע הזאות שבפרה שעשאן בין שלא לשמן ובין שלא מכוונות פסולות**. כתב רש"י ד"ה הזאות דפרה, דשלא לשמן פסולות משום דכתיב בה "חטאת היא". ובשיטה מקובצת (אות א) כתב, דלאו מחטאת ילפינן לה, דהא בזבחים (לו.) בעינן קראי לכל חטאת ולא ילפי מהדדי. ומשום הכי ביאר,

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדרה היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' החוב התם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net
http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124